

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 <http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 20 (2349) Год XLVI

Беласток 20 мая 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Выбары без выбараў

Яўген МІРАНОВІЧ

Восенню гэтага года ў Польшчы пройдуць парламенцкія выбары, а ў Беларусі — прэзідэнцкія. Хаця абедзве палітычныя падзеі адбудуцца ў розных краінах і палітычных сістгмах, грамадзянам Польшчы і Беларусі спадарожнічае падобнае палітычнае самаадчуванне, што іх вынік ужо вядомы.

У Польшчы, дзе ў дэмакратычнасці выбару новага парламента нікто не сумняваецца, усе перакананы ў рашчай перамозе Саюза левых дэмакратаў. Прыблізна ўжо вядома хто стане прэм'ер-міністрам, а хто міністрам. Салідарніцкі лагер, які апошнія чатыры гады кіраваў краінай, акампраметаваўся да такої ступені, што ўвага паасобных яго дзеячаў засяроджваецца толькі на тым, каб давесці да ведама грамадства, што яны даўно ўжо нічога супольнага не маюць з Мар'янам Кшаклеўскім і Ежы Бузкам — лідерамі Выбарчай акцыі „Салідарнасць”. На гэтай хвалі ўзнікла, між іншым, Грамадзянская платформа, у якую трапілі прадстаўнікі лагера ўлады як ад Салідарнасці, так і ад Уніі вольнасці. Гэта апошняя партыя, якая разам з салідарнікамі трывала гады кіравала дзяржавай, амаль зусім патрапіла электрарат. Некампетэнтнасць і карапуцьня на ўзроўні афрыканскіх краін амаль з'яла лагер ўлады ў Польшчы, прывяла яго да самазнішчэння. Сёння ўсялякія царыкі ў дзяржаўнай адміністрацыі займаюцца выключна пошукамі нішы для выгаднага ператрывання чатырох, ці можа нават восьмі гадоў, калі СЛД будзе знаходзіцца пры ўладзе. Па гэтай прычыне дзяржаўны бюджет трашчыць як старая бочка з галоднымі пацукамі.

Тым часам таварышы левыя дэмакраты падзялілі ўжо амаль усе крэслы, якія вызываюцца пасля выбараў. Зразумела, што вакантныя крэслы трэба будзе, згодна з законам, выкупіць за грошы з дзяржаўнага бюджету, таму што амаль ва ўсіх наглядных радах і на кіраунічных пасадах прадугледжаны вялікія кампенсацыі тым, каго вызываюць з функцыі. Такім чынам грамадзяне Польшчы маюць абавязак фінансаваць быт калегаў, кумоў і шваграў ўсялякіх палітычных функцыянероў, якія займаюць высокія пасады ў адміністрацыі і раздзяляюць крэслы. На працягу пару гадоў у Польшчы адрадзілася новая шляхта, якая нічым не адрозніваецца сваім менталітэтам ад тае з саксонскай эпохі.

У Беларусі таксама няцяжка прадбачыць хто будзе кіраваць краінай наступныя сем гадоў. Нават калі б мелі там адбыцца дэмакратычныя выбары, Лукашэнка мае вялікі шанц стаць праможцам. Выйграў бы ён выбары не таму, што карыстаецца падтрымкай у грамадстве, але таму, што не мае ніякай канкурэнцыі. На Лукашэнку цяж-

Вучні III „а” класа з настаўніцай Міраславай Маркевіч на занятках беларускай мовы.

Ставім на сваё, беларускае

Аляксей МАРОЗ

— Зараз модным стала прапагандаваць веды аб Еўрасаюзе і яго краінах. Нават у нашых, беларускіх школах, вучаць аб Францыі, Швейцарыі ці Ліхтэнштэйне, а забываюць аб сваім — найдзяржайшым і найважнейшым. Добры приклад даюць настаўнікі, якія вяртаюцца да традыцый і народных абраадаў, якія вараць куцю ці шчолак з яблык, а не рыхтуюць леча ці гамбургеры. Мы ставім у школе на сваё, беларускае, рэгіянальнае. Не арганізавалі мы мера-прыемстваў аб Еўрасаюзе, бо гэта нас не цікавіць. Мы павінны ісці ў напрамку развівання пачуцця тоеснасці з родным, беларускім і захоўваць сваю годнасць. Калі хтосьці захоча ехаць на Захад і падзарабіць, тады пазнаёміца і з гамбургерам, і з Еўрасаюзам, — кажа дырэктар Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Бельску-Падляшскім Васіль Ляшчынскі. — Гледзячы на навучанне беларускай мове — найважнейшая малечы. Аднак мы не ствараем ім адпаведнага духовага ўваходу ў навучанне беларускай мове, бо няма асноўных падручнікаў і дапаможнікаў: відэафільмаў, магнітафонных плёнак і звычайніх каліяровых кніжачак, якімі наймалодшыя маглі б карыстацца ў час урокаў беларускай мовы. У нашай школе навучанне беларускай мове вядзем ужо з першага класа і бачым, што наймалодшыя найлепш прывіваць да вучобы цікавымі каліяровымі дапаможнікамі, якіх многа для вучобы па-польску. Сваіх беларускіх кніжачак няма, а калі атрымліваем кніжкі з Беларусі, то можна імі карыстацца толькі ў гімназіях і сярэдніх школах.

Цікавасць да гімназіі ў „тройцы”

У Бельску-Падляшскім скарачаецца колькасць першакласнікаў падставовых

школ, але лік дзяцей, паступаючых у бельскую „тройку”, застаецца на нязменным узроўні. Плануецца, што ў першыя класы падставовой школы прыйдзе больш за 90 вучняў. Заяўкі ад бацькоў прымяюцца да верасня і калі збярэзца адпаведная колькасць вучняў, тады будзе адчынены для першакласнікаў чацвёрты аддзел. У гімназію, што знаходзіцца ў „тройцы”, паступаюць перш за ўсё свае вучні. Сёлета больш вучняў астатніх бельскіх школ стала цікавіцца гімназія ў „тройцы” і, мабыць, будзе адчынены пяты аддзел першага класа. У Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў наступным школьнім годзе будзе вучыцца больш за 900 вучняў.

— Некаторыя бацькі забылі раней падаць заяўку і зараз просяць прыняць іх дзяцей у нашу школу. Але мы можам павялічыць колькасць дзяцей у школе толькі тады, калі збярэзм вучняў на дадатковы аддзел. Добра было б увесці добраахвотную вучобу беларускай мове для жадаючых паступіць у нашу гімназію і ў іншыя бельскія падставовыя школы, але для гэтага патрэбны заявы самых зацікаўленых бацькоў, — кажа дырэктар Васіль Ляшчынскі. — Вучні маюць замалы кантакт з жывой беларускай мовай. Для тых, якія дома не гавораць па-свойму, адзінным кантактам з'яўляюцца ўрокі.

Прапагандаванне традыцый

У падставовой школе і гімназіі што раз больш часу на ўроках адводзіцца пропагандаванню мясцовых традыцый. Настаўнікі вучаць абраадніці з выкарыстаннем прынесеных дзецімі рэквізітаў. З нагоды свят вараць беларускія стравы, якімі пасля частуюцца. Вучні ходзяць на экспкурсіі, а пасля апісваюць пабачанае.

— Праграму навучання беларускай мовы абапіраю на ведах абеліскі

[працяг 5]

Пачакаць да наступнага года

Чыгуначнікі разлічвалі, што аўтобус будзе ехаць 1 гадзіну і 15 хвілін, але ехаў даўжэй, бо з-за турыстычных атракцыёнаў аўтобус спыняўся некалькі разоў. На станцыі „Грузавая” белавежцы сустрэлі пасажыраў гарбатай з саваўараў. На станцыі „Палацавая” пасажыры і жыхары Белавежы выслушалі канцэрт калектыву „Чарамшына”.

[транспарт 3]

Хадзіць ля іх трэба з сэрцам

Стайня ў Ясінскіх саставілена з дзвюх драўляных стадол (у драўляных будынках коні не хварэюць). Для такіх коней патрэбны загон. Меляшкоўская пляцы завузкія, дык коні маюць волю на лугах. А да вады, калі іх больш, дык трэба партыямі выводзіць. Вада тут у водаправодах смачная, лепш падаеца коням чым тая са студні.

[конегадоўля 3]

Аб нечалавечым свеце

З размоў, з уважлівага назірання людзей у нечалавечым свеце і ўзнік фільм „Чарнобыльцы”. Пазбягае ён каментарыяў, маралізтарства. Гэта добрае кіно, ад якога бягучы дрыжыкі па спіне.

[узнагарода 4]

Юбілейны канцэрт

Вядучая мерапрыемства Тамара Кердалевіч запрасіла на сцэну „Вульчанкі” і пазнаёміла публіку з гісторыяй калектыву, які заснаваўся ў 1981 годзе. Першы публічны канцэрт жанчын з Вулькі-Тэрехаўскай адбыўся 14 лютага 1983 г. на аглядзе „Беларускай песні '83” у Дабрыядзе.

[20-годдзе 8]

Экскурсія

Атрымаў я запрашэнне на аднаўдзённую экспкурсію ў Грабарку. За дваццаць злотай фірма „Рыхтэр-плюс” з Варшавы прапанавала прайвабных тавараў з магчымасцю іх куплі, смачны абед, вандроўку па Мельніцкай пушчы і наведванне царквы...

[болей 9]

Салдат з медалём Жукава

Юнацтва Івана выпала на ваенны час. Калі ў 1941 годзе пачалася нямецкая акупацыя, астаўшыся савецкія салдаты пайшлі ў партызанку. Партизанам дапамагала харчамі, віраткай і нават зброяй мясцовая насељніцтва.

[успаміны 10]

Беларусь — беларусы

Прэс-канферэнцыя ў Беластоку

10 мая Саюз беларускіх палітычных уцекачоў у Польшчы наладзіў прэс-канферэнцыю ў сувязі з вызваленнем Андрэя Жукаўца з арышту.

Сам Андрэй Жукаўец выказаў падзяку медыям. Паводле ягонага меркавання, палавіна поспеху ягонай справы залежала ад асвятлення яе ў сродках масавай інфармацыі. Ён упэўнены ў сваёй праваце і ад пачатку справы верыў у вызваленне. На заўвагу, што ягонае прозвішча наогул не было вядомае шырокім кругам беларускай апазіцыі, Андрэй Жукаўец адказаў, што ён не збіраў сабе палітычных ачкоў. Ён, як дзеялавы чалавек, зарабляў гроши і дапамагаў не БНФу, а Маладому фронту, бо маладыя ідуць наперадзе шэсця і сядзяць у беларускіх турмах. А без грошай у палітыцы нічога не атрымаеца, таму і адміністрацыя рашыла ліквідаць бізнес-клас у Беларусі. Ягоная фірма, якой быў выданы крэдыт пад вытворчую праграму, не мела задоўжанас-

ці, аднак была ліквідавана прэзідэнцкім указам. Такіх крэдытных спраў будзе ў Беларусі многа, і калі ўлада нелегітымная, не можа быць нармальных адносін з такою дзяржавай, — заяўіў.

За спыненне дзеянасці дагавора аб узаемнай юрыдычнай дапамозе паміж Польшчай і Беларуссю да часу, пакуль Лукашэнка будзе пры ўладзе, выказаўся і дзеяч Маладога фронту Ян Абадоўскі. Сказаў ён, што заяўкі ўцекачоў з Беларусі на палітычны прытулак у Польшчы не разглядаліся служчымі Міністэрства ўнутраных спраў, ляжалі там па два і больш гадоў заміж устаноўленых ім трох месяцаў. Дзеля зацікаўлення згаданага міністэрства сваімі проблемамі яны завязалі Саюз беларускіх палітычных уцекачоў у Польшчы, які ўтрымоўвае сувязь з такім ж арганізацыямі ў Бельгіі, Ірландыі і Чехіі. Доўгое чаканне рашэння міністэрства нейтралізуе апазіцыянераў і спрыяе Лукашэнку.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

У Мінску пройдзе сур'ёзная размова аб праблемах драматургіі

Міністэрствы культуры Беларусі, Расіі, Украіны, а таксама Польскі інстытут у Мінску аў'ядналі свае намаганні ў падрыхтоўцы міжнароднага семінара драматургіі. Ён пройдзе, як паведамілі карэспандэнту БЕЛТА ў Мінкультуры, з 21 па 24 мая ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі. Уздел у правядзенні семінара прымуць таксама саюзы беларускіх пісьменнікаў і літаратурна-мастацкіх крытыкаў.

Прыбыць у Мінск збіраюцца такія вядучыя расійскія майстры, як Надзея Птушкіна, Ксенія Драгунская, Аляксандар Яхантай. Украіну будуць прадстаўляць сакратар Нацыянальнага саюза пісьменнікаў, заслужаны дзеяч мастацтва Я. Стольмах, народная артыстка рэспублікі Лідзія Кушкова, галоўны рэдактар Міністэрства культуры

ры Украіны Васіль Няволаў і група маладых драматургаў. А з Польшчы ў Мінск прыедуць галоўныя рэдактар часопіса „Тэатр” Януш Майхерак і рэдактар часопіса „Дыялогі” Марыюш Радзівон. Вялікую колькасць вядомых і маладых драматургаў прадставіць беларускі бок.

У праграме семінара, акрамя аблеркавання надзённых праблем тэатральнага жыцця, адбудуцца экспрэс-паказы п'ес, якія ўжо ідуць у беларускіх тэатрах або рыхтуюцца да пастаноўкі. А ў першы дзень сустэречы гасцей чакае „капуснік”, дзе пакажуць сваё міністэрства маладыя артысты — удзельнікі Маладёжнай студыі Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі.

Вольга ШЧАДРЫНА
БЕЛТА, 10.05.2001 г.

Адключэнне ОРТ, НТВ і РТР у Беларусі

Міністр культуры Расіі Міхаіл Швыдкі лічыць, што часовае спыненне ў Беларусі вяшчання трох расійскіх каналоў — ОРТ, РТР і НТВ — падчас свята Перамогі „з'яўляецца нейкай тэхнічнай памылкай”. Пра гэта паведамляюць расійскія СМИ.

Нагадаем, што вяшчанне расійскіх тэлеканалаў было спынена ў 21 гадзіну 8 мая і аднавілася каля 10 гадзін раніцы 9 мая. У выніку жыхары Беларусі па ўсіх каналах маглі бачыць толькі праграмы Беларускага тэлебачання, і ў прыватнасці вечарам 8 мая — урачысты сход з нагоды Дня Перамогі з выступленнем кіраўніка Беларусі і святочны канцэрт.

Юрый ПАЦЁМКИН
БелаПАН, 10.05.2001 г.

Слоўнік для дзяяцей

Прыватнае выдавецтва „Мэдысонт” падрыхтавала да друку першы ў краіне беларуска-польскі і польска-беларускі ілюстраваны слоўнік для дзяяцей. Адметнасць выдання і ў тым, што белару-

ская частка напісаная ў тарашкевіце: сярод рэдактараў слоўніка — Вінцук Вячорка і Сяргей Дубавец. У слоўніку багата гумару і народных прыслоўй і наўшталт „Добрае слайцо лепш за піўцо”.

Юрась БАРЫСЕВІЧ, Мінск

Радыё Свабода

У беларусаў Аўстраліі

2001 год у беларускім жыцці Мельбурна пачаўся 13-м З'ездам беларускіх арганізацый у Аўстраліі, згуртаваных у Федэральны радзе беларускіх суполак. Праходзіў ён з 23 па 26 сакавіка 2001 года. Прыйехалі прадстаўнікі аж чатырох штатаў. Ад Беларускага аў'яднання ў Заходній Аўстраліі (горад Перт) прысутнічаў ягоны старшыня Міхась Раецкі (малодыш), ад Беларускага аў'яднання ў Паўднёвой Аўстраліі — яго старшыня Віктар Кавальскі з жонкай Ірынай, ад Беларускага гістарычнага згуртавання — айцец Міхайл Бурнос, ад Беларускага цэнтральнага камітэта — яго старшыня Паўлюк Гуз, ад Беларускага вызвольнага фронту — Алег Шнэк, ад Беларускага сацыяльнага клуба (пенсіянеры) — спадарства Веры і Грыша Шайпакі, ад Беларускага актыву Мельбурна — Яўген Грушка, ад Беларускага аў'яднання горада Сіднея — Міхась Ціхан.

З'езд распачаўся ў суботу, 24 сакавіка ў рэзідэнцыі спадарства Грушай. Адчыніў яго старшыня Выканаўчага камітэта Рады сп. Грушы. Пасля прывітальнага слова ўсе ўдзельнікі сталі даваць справаздачы з дзеянасці сваіх арганізацый за апошнія 4-ы гады. У новую управу Выканаўчага камітэта Федэральны рады на наступную 2-гадовую кадэнцыю ўвайшлі: Я. Грушка, П. Гуз, А. Шнэк, В. і Г. Шайпакі, Я. Барысевич, В. Жукаў.

Старшыня Беларускага цэнтральнага камітэта Паўлюк Гуз апрацаваў рэзалинцу, якая была прынята Прэзідымумам 13-га З'езду. Пасля ўдзельнікі З'езду зрабілі агульную фатаграфію ды праціпівалі нацыянальны гімн „Мы выйдзем шчыльнымі радамі”.

Наступнага дня, у 83-я ўгодкі 25-га Сакавіка, беларусы Мельбурна і ваколіц ды госці ўжо раніцай сталі прыбываць у царкву на багаслужбу і святкаванне Дня незалежнасці.

Было міла бачыць як людзі шчырае малітві, а самае важнае, што суродзі-

чы з Беларусі, каля добрага дзесятка асоб, разам прыйшлі на Божую службу ды пасля асталіся на малебне за беларускі народ. Каля святар А. Кулакоўскі ў саслужэнні з а. Ігарам (ад украінцаў) ды а. Міхайлам (з Адэлайды) сталі служыць малебен за беларускі народ ды ў пропаведзі гаварыць пра беларускую змаганне і барацьбітой, якія аддалі сваё жыццё за Беларусь, людзі са слязамі на вачах прасілі Бога дараваць беларускому народу волю і свабоду, так як і іншым народам. Адспіваўшы малітву „Магутны Божа” айцец А. Кулакоўскі папрасіў прысутных зайсці ў прыцар-коўную залу.

Адкрываючы свецкую частку святкавання ўдзельнікі Беларускай Народнай Рэспублікі, старшыня Беларускага цэнтральнага камітэта Паўлюк Гуз прывітаў духавенства і прысутных ды зачытаў надасланыя віншаванні, між іншым, ад ЗБС „Бацькаўшчына” і Ніні Петуховай.

Пасля сп. Алег Шнэк прачытаў гісторычны даклад, а сп. Паўлюк Гуз — рэзалинцу 13-га З'езду беларусаў Аўстралії, у якой выказаўшы стаўленне да адраджэння Беларусі і пануючага рэжыму ў Беларусі. Затым слова ўзяў Алег Шнэк, які зачытаў пратест да телекампаніі НТВ супраць палітычнага аў'яднання Беларусі і Расіі.

У маастацкай частцы святкавання браў ўдзел хор „Каліна”, які ўжо гадамі дзеяліцае пры царкве. Яны праспівали три песні. Яўген Грушка прадэкламаваў вершы Міхася Машэры і Тамары Храпавіцкай. Вера Шайпак, у нацыянальным уборы, прачытала два патрэбычныя вершы.

Сабраныя на заканчэнне праспівали гімн „Мы выйдзем шчыльнымі радамі”. Усе ўшчэдо доўга весяліліся, паколькі гэтае свята доўга астанецца ў памяці аўстралійскіх беларусаў. Тут жа сабралі яны каля трохсот долараў на дар Сакавіка.

Паўлюк ДУБРОЎСКІ-ГУЗ

Фестываль „Талерантнасць” у Лодзі

4 мая г.г. у Лодзі адкрыўся Фестываль „Талерантнасць”. Сярод яго ўдзельнікаў былі беларускія апазіцыйныя дзеячы, індзеец з племені Сіу — абаронца правоў карэнных жыхароў Амерыкі і аўтар публікацыі аб парушэннях правоў чалавека ў Кітаі.

На працягу шасці дзён арганізаторы мерапрыемства — лодзінская група Міжнароднай амністыі (Amnesty International) і мясцовая прыватная ВНУ — сарганізавалі ўдзельнікам лекцыі, дэманстрацыі фільмаў і дыскусіі на тэму выконвання правоў чалавека ў розных частках свету. На фестывалі асноўная ўвага адводзілася Беларусі, Чачні і Кітаю, у тым ліку Тыбету.

Мерапрыемства пачалося з сустэречы з Кышытрафам Лазінскім — аўтарам кнігі „Пекла сярэдзіны” аб сітуацыі з правамі чалавека ў Кітаі. Затым госці паглядзелі кінакарціну Косты Гаўраса „Прапаўшы” аб чыліцах, якія загінулі бяследна па палітычных прычынах і дакументальны фільм аб Далай-ламе.

У чарговыя дні фестывалю паказваліся фільмы незалежных творцаў аб кар'еры Прэзідэнта Беларусі і вайне ў Чачні. Адбылася сустэречча з беларускім дзеячамі Цэнтра няўрадавых ініцыятыў „Скрыжаванне”, якія займаюцца абаронай грамадзянскіх правоў, у тым ліку свабоды слова і сходаў. Джэймс Рабіду, лідэр Руху індзейцаў Амерыкі расказваў пра палітвізняў і прылады для катавання, якія прымяняюцца яшчэ ў розных краінах свету. У праграме мерапрыемства была таксама сустэречча на тэму правоў дзіцяці і школьніка з удзелам вучняў сярэдніх школ. А для самых малых была наладжана акцыя „Намалюй мне права чалавека”, у ходзе якой дзеці рysавалі крэйдай па асфальце сваё ўяўленні аб правах чалавека.

Падчас фестывалю члены Міжнароднай амністыі збіралі подпісы пад зваротамі да ўрадаў розных краін свету з заклікам прытрымоўвацца правоў чалавека.

Паводле ПАП

Асоба тыдня

Васіль Быкаў

Як паведамілі польскія сродкі масавай інфармацыі, ПЭН-цэнтр гэтай краіны намераны вылучыць Васіля Быкава на атрыманне Нобелеўскай прэмii ў галіне літаратуры. Афіцыйнае раешэн-

не будзе прыянта летам, але, паводле неафіцыйнай інфармацыі, раешэнне польскіх пісьменнікаў ужо падтрымалі іх расійскія калегі. Меркаванне калег-беларусаў пакуль невядомае. Затое беларусы-чытачы „за” дзвёма рукамі.

Беларусская деловая газета № 963 ад 11.05.2001 г.

Яны абое, Ян і Эва Ясінскія, „з роду пэгэраўскага”. Вярнуліся не на бацькаўшчыну, а на бабчыншчыну, у Меляшкі.

Хадзіць ля іх трэба з сэрцам

Пазнаёмліся на катку ў Беластоку. І так ужо разам больш за 24 гады. Пяцёра ў іх дзяцей, найстарэйшай дачца 24, наймалодшай 17. Эва з сынам гаспадарыць у Меляшках, Ян з рэштай дзяцей у блоку ў Беластоку, бо працу мае там, і дзеци вучачца. Мусова. Што зробіш. А гаспадарка Ясінскіх — па бабулі Янкавай.

Эва нарадзілася ў Мрангове, Янка — у Пішы. Маці Янкава з Меляшкоў, бацька з Варшавы. Эвіны бацькі — з-пад Саколкі, ды спаткаліся „на Прусах”. Пасля сем’і пераехалі ў Беласток, пасяліліся ў „блоках”. А маладзенькія Эва ды Янка на тым катку... адразу ўспыхнула кананне. Яшчэ вучыліся. Эва кінула школу ў „Пакполю”, шкодзілі ёй пахі з друкарамі ды пластычныя масы. Янка таксама кінула школу, пайшоў працаўць ды паступіў на курсы токараў. Бо ж жыццё пачалося. Дзеци. Працаўць тро гады. Работы не стала... І так перабіваліся, каб зарабіць, пракарміцца. І рашылі бабчыны гектары і дом узяць, каб не прапала. — Бясчынна не будзе сядзець. Занятак знайсці можна! Не будзе мне, будзе дзе-

цям. Невядома, як будзе, мо ўсе мы тут будзем у вёсцы. Кароўку, каня можна трymаць, курку, гуску — у вёсцы можна неяк выжыць, — кажа Эва, седзячы ў суседкі Ніны. Парабіла сваё, падаіла кароўку іншай бездапаможнай суседы, мае вольную хвіліну, перад сном. З тою бабулькай па-меляшкоўску, на чыстай беларушчыне размаўляе.

Трымала Эва кароў, свіней, курэй, качак (76 штук). Нейкі час працаўала ў куратніку зуброўскага „калгаса” — трэбыло 162 вядры прынесці ў дзень, 1 600 кг пашы для гэтых 6 333 курак. Цяпер тая фірма ліквідавала меляшкоўскі куратнік. Відаць, не аплачваеца ім. Эва працуе ў злеўні малака (такая „разрыўка на снеданне”, кажа) на калоніі Меляшкі; цяпер няшмат гаспадароў здае малако — толькі 18 асоб, а быў час, калі іх было 87. Эва трymае качак, бо хітрыя, спрытныя, не растопча іх конь — курка так не ўцячэ як качка перад капытамі, — ускокне пад плот, пад трусоўскую будку. Ага, і галубоў, для прыемнасці. А коней у Эвы цяпер тро, кабылкі, якраз прадала жаробчыкаў. Саколь-

Эва Ясінская з Карынай, Кастанкай ды Лысай.

скае пароды, „патоўшчанай”. Кабылкі — Кастанка, яе дачка Карына ды Шатка (па бацьку Шатан!), званая Лысай.

— Як хто што любіць. Часам са зверамі лепш працаўць, чым з чалавекам. З коньмі — як з дзецьмі. Вучыць трэба, гладзіць, дакрананацца, каб жывіна не была дзікая, каб слова разумела...

— Не шкада з такім конікам расставацца? Вы ж гадуце іх дзеля продажу?

— Вядома. І жыццё гэтamu прысвячаеш. Хацелася б, каб па падворку бегалі ўсе тыя прыгажуны, што іх выхаваў, але дзе ж іх падзенеш! Прадалі, вось, адзінаццатімесячных жаробчыкаў. Маём намер кабылку купіць, ліцэнзаваную. На такую трэба гроши з трох жаробчыкаў, недзе 6 500 злотых. З-пад Саколкі мы іх куплялі, з Чорнай, а добры жарабец ёсць недалёка, у Белявічах — кары прыгажун. А каму прадаем? Людзі цікавяцца гэтай добраі пародай, распытаўца, шукаюць.

Стайня ў Ясінскіх састаўлена з дзвюх драўляных стадол (у драўляных будынках коні не хварэюць). Для такіх коней патрэбны загон. Меляшкоўскія пляцы завузкі, дык коні маюць волю на лугах. А да вады, калі іх больш, дык трэба партыямі выводзіць. Вада тут у водаправодах смачная, лепш падабаецца коням чым тая са студні. Зімой толькі падаграваць яе трэба. А карміць? Абы

добре зерне было, добрая трава, да таго яшчэ вітаміны. Дзякую Богу, конікі ў Ясінскіх здаровыя. Не маюць рэфлюксу (у бронхах, ад халоднай вады), здаровыя ў іх ногі (бо стаяць у цёплай стайні-стадоле); добры жывёлавод шмат чаго ведае і з назіранням ды практикі, як добры ветэрынар.

— Ці будзем ставіць стайні? У нашым узросце ставіць новае, пэўна, не мае сэнсу. Калі дзеци захочуць, хай ужо самі будуюць. Я тут з сынам гаспадару, адна дачка штудзіруе эканомію ды працуе, другая кончыла ткацкі тэхнікум — не працуе, трэцяя будзе цырульніцай. А можа ўсе мы тут будзем штосці рабіць... 11 гектараў. Муж пакуль працуе ў „Біруне”. А вядома, як з працай бывае...

— Ці вы думалі, калі выходзілі замуж за Янка, пра тое, што будзеце гаспадарамі?

— Не мелі нават такіх мараў. Прауда, мne з маленства абяцала зямлю мая прабабка, у Камяніцы пад Яновам, што за Саколкай. Прабабця з бежанства, з-над Чорнага мора, вярнулася, мела добры кавал зямлі, з лугамі, са ставам. Харошае, прыгожае месца, мо нават прыгажэйшае чым тут. І ўсё прапала. А мы так тут і трymаёмся. Хадзіць калі свайго трэба з сэрцам, дык аддзячыць.

Міра ЛУКША
Фота аўтара

— У нас пару маладых гаспадароў, — хвяляцца меляшкоўская дзядзькі і зараз з гонарам у гонасе скажуць пра Эву Ясінскую: „О, герой-баба, такіх коней гадуе!”

Пачакаць да наступнага года

Калі ста пасажыраў ездзіла 2 мая г.г. з Гайнаўкі ў Белавежу на чыгуначным аўтобусе. Хутка міне восем гадоў, як улады Польскай дзяржаўной чыгуноўкі спынілі чыгуначны транспарт з Белавежы ў Гайнаўку, але ў Гайнаўскім старастве маюць надзею, што з пачаткам новага года ў Белавежу пачнучы ездзіць чыгуначны аўтобусы. Павятовыя і гарадскія ўлады Гайнаўкі і Белавежскія гміны разам з Сусветным фондам у карысць прыроды арганізавалі паездку, каб паказаць, што можна яшчэ і трэба выкарыстаць чыгуначны пуць, пабудаваны ў 1897 годзе царскімі ўладамі. Пасажырамі, якія паехалі ў Белавежу, былі жыхары Гайнаўскага павета і турысты.

Няма часткі дарожных знакаў, якія павінны стаяць перад чыгуначнымі пераездамі. Калі аўтобус пад’ядзіць да скрыжавання з дарогамі, чыгуничнікі сыходзілі з аўтобуса і спынялі дарожны рух.

Чыгуначны пуць захаваўся ў добрым стане, бо перад спыненнем пасажырскага транспарту чыгуничнікі памянялі многа шпалаў. Аднак ехалі мы з хуткасцю 10-20 кіламетраў у гадзіну, бо здаўна ніхто сюдою не ездзіць, — заяўіў машыніст Лявон Кандрацюк.

Чыгуничнікі разлічвалі, што аўтобус будзе ехаць 1 гадзіну і 15 хвілін, але ехаў

даўжэй, бо з-за турыстычных атракцыёнаў аўтобус спыняўся некалькі разоў. На станцыі „Грузавая” пасажыраў, сярод якіх былі гайнаўскія стараста Уладзімір Пятроўчук, старшыня Рады Гайнаўскага павета Вольга Рыгаровіч і прадстаўнікі ўлад Акруговай дырэкцыі Польскай дзяржаўной чыгуноўкі ў Беластоку, віталі войт Белавежскай гміны Станіслаў Куйявік, вучні, жыхары і турысты. Гасцей белавежцы сустрэлі гарбатай з самавараў. На станцыі „Палацовая” пасажыры і жыхары Белавежы, якіх шмат там сабралася, высушылі канцэрт у выкананні паляўнічага і калектыву „Чарамшына”. Затым пасажыры вярнуліся ў Гайнаўку.

— Улады Польскай дзяржаўной чыгуноўкі згодны перадаць нам чыгуначны пуць і тады вырашым, як арганізаціаць перавоз пасажыраў, — пайнфармаваў стараста Уладзімір Пятроўчук.

Намеснік старасты Ежы Сірак лічыць, што з пачаткам наступнага года могуць пачаць ездзіць у Белавежу чыгуначны аўтобусы, а бурмістр Гайнаўкі Анатоль Ахрыцюк мяркую, што чыгуначны пуць у Белавежу можа стаць турыстычным атракцыёнам.

— Калі я даязджай у школу, цягнік з Белавежы ў Гайнаўку ехаў 30-40 хві-

Перад аўтобусам самаўрадавія і чыгуначныя ўлады.

лін. Апрача школьнай моладзі ў горад даязджалі людзі на працу ў мясцовыя прадпрыемствы, у ліку якіх было мно-га жыхароў Белавежы. Па серадах на рынак нават па 200-300 чалавек ездзіла. Спачатку ездзілі лакаматыв з вагонамі — называлі мы іх „матароўкамі”, пасля звычайнія склады пускалі, потым чыгуначныя аўтобусы пачалі ездзіць, а на канец спынілі транспорт у Белавежу, — успамінаў гайнаўскі рады Міхал Байко, ураджэнец Белавежы.

— Шкада, што ніводнага зубра не

спаткалі па дарозе. Раней, перад закрыццем чыгуначнага транспарту, здалася, што сустракалі зуброў. Бывала, што стаялі яны на пуці і сыходзілі, калі мы пад’ядзівалі зусім блізка. Крыху прытрымаўшыся, каб турысты маглі імі палюбавацца, ехалі мы далей, — успамінаў машыніст Лявон Кандрацюк.

Жыхары Белавежы лічачы, што дзесятак аўтобусаў чыгуначны аўтобус павінен зноў пачаць ездзіць.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Фільм аб нечалавечым свеце

Документальны фільм „Чарнобыльцы”, аўтарства Юрыя Каліны з Беластоцкага асяродка Польскага тэлебачання і Лешка Валосюка — краёўскага публіцыста — атрымаў узнагароду Гран-пры Міжнароднага конкурсу, сарганізаванага Асацыяцый яе ўропейскіх рэгіянальных тэлебачанняў *Circum Regional*.

Юры Каліна (справа) з кінааператарам Веславам Шаставіцкім ля агароджы Чарнобыльской зоны.

— Гэта напэўна найважнейшая ўзнагарода для рэгіянальнага тэлебачання, — сказаў Дэйвід Ловэн, старшыня конкурснай камісіі. — Гэта таксама шанс паказаць, што вельмі добрыя праграмы, якія кранаюць важныя айчынныя і міжнародныя падзеі, могуць узімаць па-за сталіцамі.

Circum Regional аб'ядноўвае 360 рэгіянальных тэлецэнтраў з усіх Еўропы. Конкурс на іх прадукцыю — дакументальныя фільмы, інфармацыйныя і публіцыстычныя праграмы — праводзіцца ўжо дзесяць гадоў. У гэтым годзе дайшла ўзнагарода Еўрапарламента ў катэгорыі *cross-border* —

Кадр з фільма: „Радаўніца”.

Дадатковыя праграмы для беспрацоўных

— У нас невялікае беспрацоўе, бо ў канцы сакавіка 2001 года зарэгістраваныя беспрацоўныя састаўлялі 10,1% ад агульнага ліку працаздольных. Колькасць зарэгістраваных была б яшчэ меншай, калі б сама рэгістрацыя не давала права на сацыяльнае страхаванне. На 2 933 зарэгістраваных у нас беспрацоўных, грашовую ўспамогу атрымлівае толькі 421 асоба, 538 чалавек карыстаюцца іншымі даплатамі, а 458 — бяруць дзяржаўныя і перадпенсійныя ўспамогі. Усе апошнія беспрацоўныя не карыстаюцца ніякай дапамогай. Мала людзей карыстаецца ўспамогай для беспрацоўных, бо маюць на яе права толькі тыя асобы, якія перад вызваленнем з працы на працягу 18 месяцаў працаўвалі 365 дзён, — заявила Ірэна Врублеўская, кі-

любыя формы трансгранічнага супрацоўніцтва.

Сёлета на конкурс паступіла 180 праграм з 20-і краін, у тым ліку каля 80-і дакументальных фільмаў. Журы, якое засядала ў Стакгольме, найлепшымі ў сваіх катэгорыях признала інфармацыйны выпуск Гданьскага тэлебачання „Панарама” і „Чарнобыльцаў” Юрыя Каліны.

„Чарнобыльцы” — гэта расказ пра жыхароў атручанай радыяцыйнай зоны: тых, якія там жывуць і тых, хто быў прымушаны яе пакінуць. Фільм быў зняты наступным чынам. Спачатку Лешак Валосюк пераклаў кнігу Святланы Алексіевіч „Чарнобыльская малітва”, а потым, вясною 2000 года, дамовіўся з Юрым Калінам, што здымуць размову з аўтаркай у Беларусі. „Тэлебачанне гэта не радыё, — сказаў Каліна, — нават найцікавейшая размова ў ім нудная. Трэба паказаць тыя месцы, пра якія піша Святлана Алексіевіч”.

Паехалі ў зону. Вынікам тае паездкі быў фільм „Радыяцыйна-екалагічны парк” для першай праграмы Польскага тэлебачання. І набыты досвед. Калі выязджалі з аграгороджанай калочым дротам тэрыторыі, у Нароўлі затрымала іх міліцыя і пратрымала на ўчастку да чацвёртай гадзіны раніцы. Усё намагаліся прагледзець запісы на касетах. Паколькі Беластоцкае тэлебачанне працуе на новых лічбовых касетах, малых па сваім аб'ёме, міліцыянты спрабавалі нават усадзіць іх у плээр. Развіталіся па-сяброўску, ахойнікі парадку

абяцалі наступным разам прапусціць здымачную группу, толькі прасілі рабіць ўсё афіцыйна.

Другі раз у Чарнобыльскую зону паехалі на Радаўніцу. Міліцыянты ў Нароўлі слова не стрымалі і машыну з камерай за калочы дрот не пусцілі. Давялося пакарыстацца дапамогай польскага ксяндза з Мазыра, які нясе душпастырскую паслугу таксама ў зоне, і папрацаваць інкогніта. У выніку, былі запісаны размовы з колішнімі жыхарамі мясцін, якія пасля катастроfy на Чарнобыльскай АЭС апынуліся пад смяротнай радыяцыйнай і быў знесены з паверхні зямлі. Гэтыя людзі, па раскіданы па ўсёй Беларусі, а то і па іншых рэспубліках былога Савецкага Саюза, адчуваюць горыч і крыду за свой лёс. Не ўсё ў новым месцы прыжыліся. Усё больш іх адыхадзіць па той бок, дзе вечнасць. Жывыя наведваюць іх на Радаўніцу.

Некаторыя нелегальная вярнуліся ў свае вёскі. Жывуць у мёртвай зоне, вырошчаюць гародніну, гадуюць жывёл, ловяць рыбу. Іх новымі суседзямі сталі г.зв. бамжы — бяздомныя, насельнікі акалілых ад бульдозераў дамоў. Гэта пераважна своеасаблівыя філософы, індывидуумы, якім у стандартным грамадстве цесна.

З гэтых размоў, з уважлівага назірання людзей у нечалавечым свеце і ўзікі фільм „Чарнобыльцы”. Пазбягае ён каментарыяў, маралізтарства. Гэта добрае кіно, ад якога бягучы дрыжыкі па спіне.

Мікола ВАЎРАНЮК

Выбары без выбараў

[1 ♂ працяг]

ка працуе таксама апазіцыя, якая, хача год таму заявіла пра аднаго кандыдата на пост презідэнта, да гэтай пары па невядомых прычынах мае ўжо чатырох кандыдатаў з перспектывай павелічэння гэтага ліку напярэдадні выбараў. Адбываеца нейкі сумны гратэск. Некаторым дзеячам ад апазіцыі, відаць, адпавядае існуючая сітуацыя. Сваю пазіцыю, здаецца, успрымаюць яны як рэдактар тыднёвіка „Не” Ежи Урбан, які некалькі разоў паўтараў, што ўсё, чаго ён дасягнуў у палітыцы ці бізнесе, адбылося дзякуючы Леху Валэнсу. Без ваеннага становіща не быў бы ён міністрам інфармаціі, без змены палітычнай сістэмы не мог бы стаць адным з найбагацейшых людзей у Польшчы. Падобнымі катэгорыямі, здаецца, думае вялікая частка беларускай апазіцыі.

Лукашэнка tym часам вядзе прэзідэнцкую кампанію перш за ўсё ўлічваючы стан свядомасці беларускага гра-

мадства. Аднаго дня выступае ён па тэлебачанні ў ваеннай форме, цісне рукі шахцёрам, размаўляе з рабочымі, якія млеюць ад шчасця з-за непасрэднага контакту з прэзідэнтам. Другога дня тэлебачанне доўга паказвае Лукашэнку ў белай шапачцы, які вучыць калгаснікаў садзіць бульбу і агародніну. Беларускі люд бачыць гаспадара краіны, які цікавіцца ўсім і клапоціцца аб усіх. Прэзідэнт мае таксама падтримку з боку Москвы, што ва ўмовах Беларусі можа нават важнейшае за падтримку грамадства. Тым часам апазіцыйны лагер не мае свайго лідэра, які мог бы стаць канкурэнтам Лукашэнку. Паасонныя дзеячы больш займаюцца змаганнем паміж сабой, чым з аб'яднаным лукашэнкаўскім лагерам. Усё паказвае, што перспектыва ў іх такая: чарговыя сем гадоў плачу ў камізэльку замежным палітыкам і журналістам і нараканію на дыктатара, які чамусыці не любіць демакраты.

Яўген МІРАНОВІЧ

ванне, праграмы змагання з бесправоўем, абучэнне іншым прафесіям і ўсялякія пазыкі. Аднак у 2000 годзе на змаганні з бесправоўем было прызначана толькі 46,6% сродкаў папярэдняга года. У мінулым годзе на спецыяльную праграму для бесправоўных атрымалі з Фонду працы 375,2 тысяч злотых, якімі пакарысталіся 157 асоб.

— Нядайна стараста выступіў да Краёвай установы працы з праграмай „Шанц вяртання на рынак працы 70 бесправоўных”. Цешыць мяне, што праграма, якой я з'яўляюся каардынаторам, была станоўчай прынята Павятовай радай працы і маршалкам Падляшскага ваяводства. Маю надзею, што наша працаправа атрымае падтримку Краёвай установы працы і зможам вярнуць месцы працы нашым бесправоўным, — паведаміла Ірэна Врублеўская.

Аляксей МАРОЗ

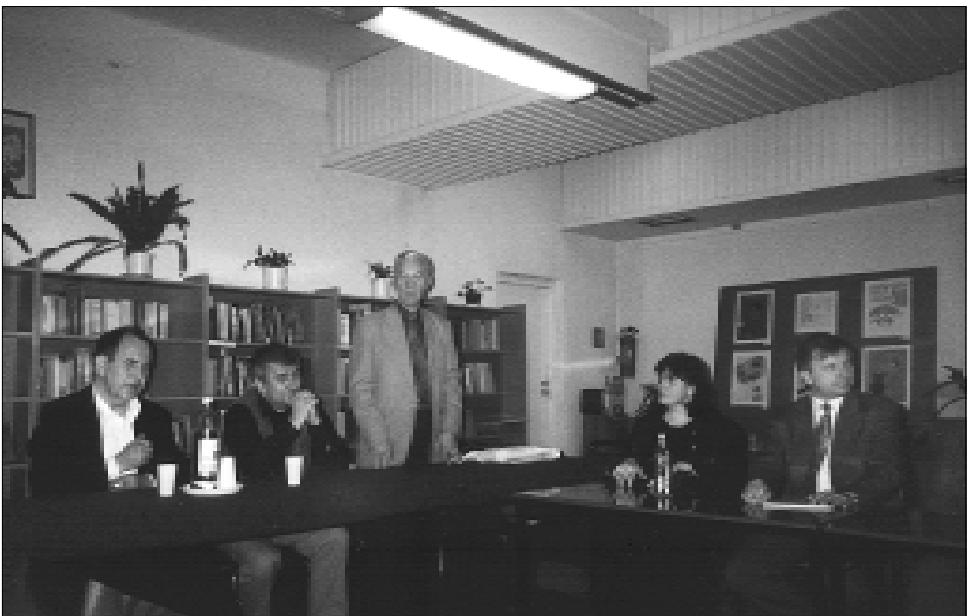
Вясені літаратурны семінар

29-30 красавіка 2001 г. у Бельску-Падляшкім адбыўся вясені літаратурны семінар, сарганізаваны Беларускім літаратурным аб'яднаннем „Белавежа”. У нядзелю на спатканні ў белліці ўдзельнічалі не толькі „белавежцы”, але і ліцэйсты. Сабраныя мелі магчымасць высушаць даклад Алеся Пашкевіча з Мінска пра эміграцыйную беларускую прозу. Даклад выклікаў у сабраных цікавасць, абы чым сведчыла размова на тэму патробы выдання друкам працы дакладчыка. Наступны дакладчык, Ян Жамойцін з Варшавы, спрабаваў асаніць літаратурную стафонку ў „Ніве” ў 1998-2000 гадах. Гаварыў ён пра творчасць не толькі „белавежцаў”, але і першапачаткоўцаў, якія друкавалі свае творы на літстаронцы. Ян Жамойцін успамінаў Марылю Базылюк, гаварыў пра творы Юркі Банены, Міхася Андрасюка, Міры Лукши. Аналізуочы вершы аўтараў маладога пакалення, звярнуў ён увагу на творы дзеячут — поўныя песімізму і катастрофізму, прыкладам якіх з'яўляюцца вершы Іаланты Руты. А вечарам адбы-

лася другая частка вясенняга літаратурнага семінара — у Гарадской публічнай бібліятэцы, у якой прынялі ўдзел жыхары Бельска і ваколіцы. Спатканне прайшло пад лозунгам „Дыялог пакаленняў”. Сустрэчу вялі Сакрат Яновіч і Міхась Андрасюк, а дапамагаў ім старшыня „Белавежы” Ян Чыквін. На пытанне ці існуе дыялог між пакаленнямі, вядучыя адказалі станоўча і сцвердзілі, што адбываецца ён нават праз маучанне і пашану другога чалавека, а нават цераз маналог.

Іскру, якая распаліла ўдзельнікаў, кінёу адзін з сялян. На пытанне: хто я такі — паляк, украінец ці беларус?, накіраванае Сакрату Яновічу, хорам адказалі амаль усе сабраныя: беларус! Гэтага аднаго слова было дастаткова, каб апраўдаць сэнс і патрэбу такіх сустрэч.

Панядзелак быў днём спаткання літаратораў з вучнямі Гайнавікі, Орлі і Бельска. У бельскай „тройцы” гасціў Алеся Пашкевіча, а ў белліці з вучнямі спаткаліся Галіна Тварановіч і Ян Жамойцін. Сустрэча з выдатнымі майстрамі беларускага слова зрабіла на

Злева: Сакрат Яновіч, Міхась Андрасюк, Ян Чыквін, Міра Лукша і Юрый Баен.

вучнях вялікае ўражанне. Даклад пра літаратурную стафонку „Ніве”, зроблены Янам Жамойцінам і I класе трывалі без перапынку два ўрокі. Захопленыя дакладчыкамі вучні не хацелі яго адпусціць з класа. Тоэ ж паўтарылася ў III „Ц” класе, дзе Галіна Тварановіч чытала свае творы і гаварыла пра беларускую філалогію.

Двухдзённы семінар быў спатканнем пленным — прыцягнуў увагу бяльшчан да прыгожага пісьменства, накіраваў маладых людзей у краіну пазіў і даў магчымасць спаткацца з літараторамі „белавежцамі”, якіх яны чыталі ўсе, але не ўсе мелі магчымасць пазнаць іх і купіць іхнія зборнікі.

Паўліна ШАФРАН
Фота аўтара

Ставім на сваё, беларускае

[1 ♂ працяг]

чыне. У старэйшых класах падставовай школы і гімназіі вучымся гісторыі і знаёмімся з сучаснасцю Бельска і ваколіцы. Вывучаем абрэды, якія спадарожнічаюць рэлігійным святам на Бельшчыне. Гаворачы пра розныя поры года, таксама вяртаемся да народных песен і традыцый. У кабінечце беларускай мовы знаходзіцца куток з народнымі вырабамі, дзе асаблівую ўвагу прыцягваюць вышываныя абрусы і ручнікі. Каб, аднак, нашы вучні не падумалі, што беларушчына — гэта толькі фальклор, на ўроках знаёмімся з гісторыяй і сучаснасцю Бельшчыны. Калі, напрыклад, гаворым пра Бельск, расказываем пра гісторычную вуліцу Замкавую і ў час экспедыціі парапоўнаваем яе з сучасным Бельскам, — расказвае настаўніца беларускай мовы Валянціна Бабулевіч.

У малодшых класах

У I-III класах вядзецца інтэграваное наўчанне. Настаўнікі самі вырашаюць колькі часу адводзіць у паасобныя дні на наўчанне канкрэтным прадметам, калі ўводзіць гульні паміж прадметамі і перапынкі. Настаўнікі малодшых класаў, якія самі вучачы беларускай мове, спалучаюць вучобу з наўчаннем матэматыкі і ведаў аб прыродзе. У класах, дзе выхавацелі-настаўнікі не ведаюць беларускай

мовы, навучанне роднаму прадмету вядуць настаўнікі беларускай мовы.

У першым класе пачынаем вучыць дзяцей размаўляць па-беларуску і чытаць. Карыстаючыся „Букварамі” знаёмім з друкаванымі літарамі, а ў другім класе, выкарыстоўваючы галоўным чынам „Літарынку” Ларысы Бурылы, вучым пісаць. Самым маладым дзеткам арганізуем гульні, чытаем казкі, пускаем мультфільмы, хача агучаных па-беларуску толькі некалькі ў нашай школе. Вучні любяць адгадваць загадкі і разашаць крыжаванкі. Наймалодшыя зацікаўлены выконваннем інсценіровак да казак. Паказваюць яны герояў, размаўляючы на беларускай мове. У першым класе спатрэбіліся б сышткі з малюнкамі, якія дапамаглі б знаёміць дзяцей з колерамі, і каляровыя кніжачкі. Лягчэй вучыць у старэйшых класах, бо ёсьць кніжкі. Аднак дапаможнікі трэба ствараць ужо саматужна, — гаворыць настаўніца беларускай мовы Міраслава Маркевіч. — Каб дзеткі любілі ўрокі беларускай мовы, трэба многа прыдумаць самой. Яны лепш запамятаюць тое, што самі зробяць або пакажуць. Дзеля гэтага трэба і гуляць на занятках беларускай мовы.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

„Кошыкі” — новая касета

Кошыкі — гэта не толькі вырабы вясковага рукадзелля, прыдатныя да пефаноскі дроў, бульбы, садавіны і іншых сельскагаспадарчых прадуктаў, але новая назва гурту беларускай эстраднай музыкі з Белаостока. Што тычыцца назвы, дык яна чыста беларуская і славянская, як і сам харктар касеты. Як сказаў адзін з членаў гурту — назва яго не ад традыцыйнай сельскагаспадарчай прылады, але ад баскетбола, паколькі ягоны брат іграў у беластоцкай баскетбольнай камандзе.

Першая касета гурту „Красаўцы” (бо так „Кошыкі” раней называліся) паявілася роўна год таму. Гурт складаючы трох шырокаў музыкі-беларусы: **Андрэй Жамойда** — вакал, клавішныя інструменты, **Міраслаў Александрачук** — вакал, бубны і **Юрка Юравец** — вакал, гітары.

Гурт увайшоў на беластоцкі музичны рынак у канцы 1999 года і хаця мае шматгадовы вопыт як вясельныя калектывы, то музыкі акрэсліваюць сябе аматарамі. Усе члены гурту з'яўляюцца харыстамі сабора св. Мікалая ў Белаостоку.

Касета „Кошыкі” стылем нагадвае „Дубіны” і, хаця яна запісана ў сучаснай студыі, можна падумаць, што альбом запісаны ў канцы 80-х — пачатку 90-х гадоў. Другая справа — плаваніу песень складае рэпертуар „Дубі-

ноў”. У аранжыроўках „Кошыкаў” многа соловых укладак басавай электрычнай гітары, лагодных тактаў, а ўсё прыгожа апраўлены ў неадлучныя гуки класічных бубнаў. Увогуле музыку „Кошыкі” цяжка далучыць да плыні гуртоў disco, хутчэй да спакойнай рок-музыкі. Усе аранжыроўкі вядомых на Белаосточчыне песен утрыманы ў стылі танцавальнай музыкі і без сораму калектыву можна назваць эстрадным.

Новая касета гурту „Кошыкі” называецца „Мой родны кут”. Распачынаеца яна славутымі словамі з паэмы Якуба Коласа „Новая зямля”.

У танцавальнымі стылі ўтрыманы і наступныя вядомыя на Белаосточчыне песні: „Вяне рута”, „Галя”, „Ой, выйду, выйду”. Амаль палова песен перакладзена з рускай і ўкраінскай моў. Славутая песня „Беларусь мая” (амаль другі гімн Беларусі) утрымана ў стылі disco.

Касета зроблена з думкай аб пакаленні 25-30-годкаў. Не пасаромяцца паслушаць яе іх бацькі, якія з сэнтыментам успамінаюць добрыя часыны беларускай эстраднай музыкі. Таксама і зачяты фанат спакойнай рок-музыкі можа знайсці нешта для сябе. А прыхільнікі ўкраінскай ці рускай песні таксама могуць выніць з „Кошыкаў” свой любімы матыў.

(бмм)

VI Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы

Рэдакцыя „Ніве” і Беларускі саюз Эспублікі Польшча аў-яўляюць VI Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы.

Тэматыка

Арганізатары не абмяжоўваюць тэматыкі дасыланых твораў. У конкурсе будуть разглядацца працы на беларускай мове.

Прынцыпы ўдзельніцтва

1. Конкурс праводзіцца ў трох узроставых групах:

— I група: дзеці і моладзь пачатковых школ і гімназій,

— II група: моладзь сярэдніх школ,

— III група: дарослыя (выключна аўтары, якія не з'яўляюцца членамі літаратурных творчых саюзаў).

2. У рамках груп конкурса праводзіцца ў дзвюх катэгорыях: паэзіі і прозы.

3. Конкурсныя працы, надрукаваныя на машынцы або разборлівымі рукапісімі ў трох экземплярах (паэтычныя творы — 3-5 вершаў, іншыя літаратурныя формы

— аб'ёмам да 22 старонак стандартнага машынапісу) трэба падпісаць крыптанімам, пазначыць нумарам узроставай групі і паслаць на адres:

**Redakcja „Niwы”, skr. poczt. 149
ul. Zamenhofa 27
15-959 Białystok 2**

з прыпіскай на канверце: VI Ogólnopolski Konkurs Poezji i Prozy Białoruskiej.

4. Прозвішча, імя і дакладны адres аўтара дасыланых конкурсных прац трэба памяціць у асобным заклееным канверце, падпісаным звонку такім нумарам узроставай групі і крыптанімам, як і конкурсныя працы.

5. На конкурс трэба дасылаць творы, якія дагэтуль нідзе не друкаваліся і не ўзнагароджаліся на іншых конкурсах.

6. Арганізатары не вяртаюць дасыланых твораў.

Тэрміны

1. Тэрмін дасылання конкурсных прац

мінае 24 чэрвеня 2001 г. (вырашае дата паштовага штампа).

2. Вынікі конкурсу будуть аў-яўлены ў канцы ліпеня 2001 г.

3. Уручэнне ўзнагарод адбудзецца на адмысловай сустрэчы. Аб тэрміне мера-прыемства лаўрэаты і астатнія ўдзельнікі конкурсу будуть падзяліцца пайнфармаваны і за-прошаны прыняць у ім удзел. Прадуд-гледжваецца таксама аўтарская сустрэча з лаўрэатамі.

Узнагароды

1. Арганізатары прыдбалі грашовыя і рэчавыя ўзнагароды. Дапускаюцца таксама ўсялякі іншыя ініцыятывы арганізацый і прыватных асоб з мэтай павелічэння колькасці ўзнагарод. Арганізатары будуць садзейнічаць такім ініцыятывам.

2. Арганізатары ўстаноўліваюць 1-3 ўзнагароды для найлепшых дэбютантаў. Аб падзеле і вартасці астатніх узнагарод ра-шае ўстаноўленае арганізатарамі журы.

3. Журы можа не выкарыстаць усяго фонду ўзнагарод.

4. Арганізатары прадудгледжваюць магчымасць публікацыі ўзнагароджаных твораў (без права аўтарства на ганары) на старонках „Ніве”, у агульнапольскім друку і па радыё.

5. Як дадатковая ўзнагарода прадудгледжваецца па меры фінансавых магчымасцей выданне асобнага зборніка ўзнагароджаных і дадатковая вылучаныя цераз журы працы.

Заключныя заўагі

1. Працы, якія не адпавядаюць правілам конкурсу, не будуць разглядацца.

2. У спраўах, якія вынікаюць з супяречлівага тлумачэння правілаў, канчатковое разненне выносяцца арганізатары ў паразуменні з журы.

3. Сакратарыяят конкурсу змяшчаецца ў: **Redakcja „Niwы”, ul. Zamenhofa 27
15-959 Białystok, tel. 743 50 22**

Мурашка Параска

(частка другая)

Мурашка Параска, прытайшыся ў нагрэтай сонцам шчыліне ў муры школы прачакала чэрвеньскі лівень над вёскай. Калі кухарка расчыніла акно, з залы даляцеў едкі і непрыемны пах атруты на насякомых. Ды ніводная муха не загінула ў гэтых раз — паўцякалі ёсе. Жыць жа хочацца і мусе, і мурашцы, і чалавеку, хоць кожнае з іх рознае па росце.

— Маеш і ты шчасце, малая! — прабзычала тоўстая муха Маланка.

— Чаго ж перціся ў такі момант у школу!

— А што такое школа?

— Эта тут, дзе ўспла, смачна, і вельмі гучна. І брудна дзе-нідзе... Я, калі брудна, люблю.

— А што гэта брудна?..

— Эта, калі многа смаку, паху, макроты... Смецца ўсялякага цікавага. Там рассесціся можна, наесціся, пакупацца ў брудзе... — паглядзела на Параску муха сваёй тысяччу вачэй.

— Ішы-ышы, — заныла штосьці ў Парасчыных вантронах. — Эта, здаецца, непрыемна... У нас у мурашніку ўсё чысценъка, прыбрана, няма лішняга смецца...

— Мурашнік? Бз-з-з... Бачыла. Выглядае як куча смецца. А што вы там робіце?

— Працуем. Будуем, рыхтуем ежу, гадуем малых, — успомніла Параска. — Ага... Я нічога не ўмела, дык не рабіла. Яшчэ...

— Вось таму, што не навучылася. Трэба ў школу хадзіць.

— А ў вас мушыная школа ёсьць?

— Я ў мушыную не хадзіла, а ў гэтую. Люблю на геаграфію лятаць — там на картах столькі находзішся! Па ўсім свеце! Наставіла я на тых картах сваіх крапак! Дзе была, усюды значыла: „Тут была Маланка!” Ведаюць мяне і ў Канадзе, і ў Аўстраліі...

— Ох, а дзе ж гэта ёсьць?

— Аўстралія з другога боку свету. Там, чуеш, нават людзі ўмесьці хадзіць як мы, дагары нагамі. Уяўляеш сабе, людзі! Ляцім, пакажу табе карту.

— А ў мяне крыльцаў няма...

— З-з-з! — махнула лапкамі на мурашку муха ды паляцела ў акно на другім паверсе.

— Далё-ёка! — задзерла ўверх глоўку Параска. — Мо там тая Аўстралія?

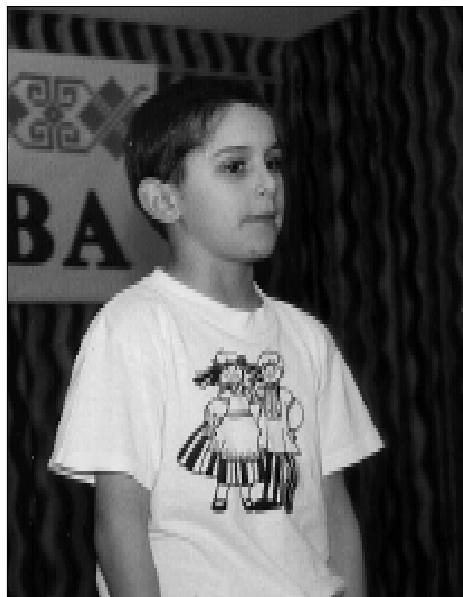
Палезла па ліштве ў другое акно, з якога не пахла атрутай. А там у класе сядзелі дзеци, пазяхалі ды чухаліся па вушах — ніяк ім туды не лезла навука. То ж канікулы не за гарамі. Параска прысела за вazonам на стале настаўніцы.

— Папрацуйце яшчэ крышку, мае вы мурашакі, — папрасіла пані. — Гэта ж апошнія дні ў школе ў гэтым навучальным годзе. І ўвогуле ў нашай школе. Я столькі год тут працавала, вучыла і ваших бацькоў... І сама тут вучылася. Нашу школу зачыняюць...

З вачэй настаўніцы на стол штосьці капнула. Лізнула Параска — салонае...

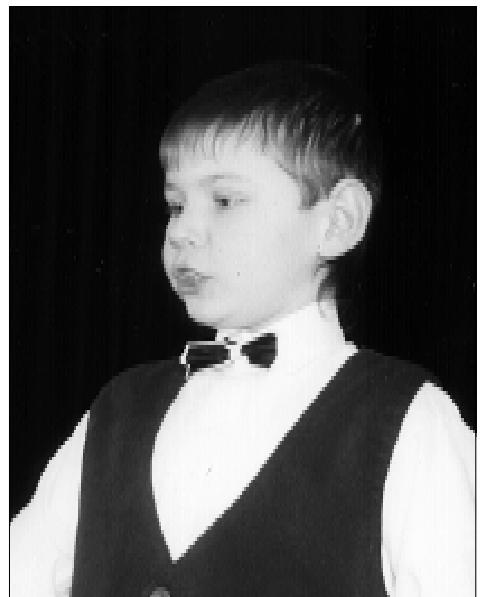
(працяг будзе)

Міра Лукша

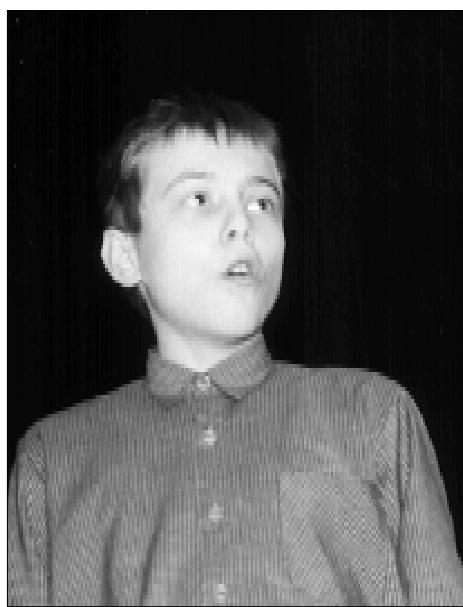
Алесь Мазурук — ПШ н-р 4 у Беластоку; удзельнік раённага конкурсу „Роднае слова 2001”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Матэвуш Магрук — ПШ н-р 3 у Бельску-Падляскім; лаўрэат I месца ў конкурсе „Роднае слова 2001”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Дарьюш Герасімук — Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнайцы; II месца ў конкурсе „Роднае слова 2001”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Каміла Кярсноўская — Нараўка; удзельніца цэнтральнага конкурсу „Роднае слова 2001”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Францішак Скарыйна

Кракаўскі ўніверсітэт

Сын Лукаша Скарыйны хацеў вучыцца далей. Ад бацькі і ад настаўнікаў ён ведаў, што на заходзе, у буйных єўрапейскіх гарадах, ёсьць найвышэйшая школы, якія называюцца ўніверсітэтамі. Але прымаюць туды адно тых, хто валодае лацінскаю мовай. Гэтую мову тады трэба было ведаць кожнаму адукаваному чалавеку. На ёй ішлі заняткі ва ўніверсітэтах, на ёй гаварылі і пісалі свае кнігі вучоныя.

Францішак пачаў вучыць лацінскую мову ў полацкіх манахаў-бернардзінцаў. Ён ужо цвёрда наважыўся паступаць у Кракаўскі ўніверсітэт.

Таленавіты юнак без цяжкасцяў стаў студэнтам. Ён, вядома, сумаваў па радзіме, але ў Кракаве вучылася шмат моладзі з Беларусі. Універсітэцкія дакументы расказваюць, што адначасова са Скарыйнам там займаўся Ян і Паўла з Горадні, Станіслаў з Клецка, Вінцэсъ са Слуцка, Мікола з Ашмяны, Марка з Нямігі. З землякамі заўсёды можна было пагаварыць па-беларуску, памарыць пра тое, як яны вернуцца з Польшчы дадому і будуць дзяліцца з суйчыннікамі сваімі ведамі.

Францішак вывучаў арыфметыку, геаметрию, музыку. На лекцыях

ях астрономіі студэнты спасцігалі таямніцы зорнага неба, а на занятках рыторыкі вучыліся майстэрству прыгожа гаварыць. Гэтыя наўкі тады зваліся вольнымі мастацтвамі. Лекцыі студэнтам чыталі славутыя прафесары, а ва ўніверсітэцкай бібліятэцы было шмат кніг знакамітых вучоных.

Студэнты жылі ўсе разам у інтэрнаце, які называўся бурсай. Яны сябравалі паміж сабою, заўсёды дзяліліся і кнігамі, і ежай. Жыць было небагатае, але вясёлае. Праўда, знаходзіліся ў бурсе і такія, што сачылі за таварышамі і бегалі даносіць на іх універсітэцкаму начальнству. Яны дакладвалі, што нехта не пагаджаецца з прафесарам, а нехта парушае правіла і на занятках гаварыць з сябрамі не па-лацінску, а па-свойму. Даносчыкаў называлі люпусамі — ад лацінскага слова „люпус”, што значыць „воўк”.

Люпусаў, зразумела, не любілі і часам каралі. Аднаго з іх, напрыклад, пасадзілі ўчачы ў меҳ і прысудзілі ўтапіць у рацэ. Гэта быў толькі жарт, і даносчыка кінулі ў звычайную лужыну. Але ён так напалохаліся, што, выбраўшыся з меха, падумаў, нібыта ўжо трапіў на той свет.

(працяг будзе)

Мой родны кум

Мая малая айчына гэта вёска ў якой я нарадзіўся і жыву, і ў якой нарадзіліся і жылі мае дзяды і прадзеды — гэта вёска Грабавец

і яе наваколле.

Тут пасяліліся мае продкі, таму што гэта ж вельмі ўрадлівая зямля, на якой разнастайнасць раслін, дрэў і збажыны.

Найпрыгажэй тут вясною,

калі цэляя прырода ажывае. Бары, лясы і палі зелянеюць, а птушкі пачынаюць

„іграць” свае канцэрты.

Летам прырода абдорвае людзей сваім багаццем.

Чаго тут няма...

Я вельмі кахаю мой родны куток — маю малую айчыну.

Толькі тут магу быць сабою.

Адам ГУРАЛЬЧУК,

VI клас ПШ у Дубічах-Царкоўных

Співачкі з Чаромхі. Злева: Любія Салінська, Анна Кердалевіч, Марыя Кердалевіч і Вера Панасюк.

Калектыв „Вульчанкі”. Злева: Валянціна Верамчук, Надзея Пашковіч, Анна Андрасюк і Вольга Верамчук.

Юбілейны канцэрт

Юбілейны канцэрт самадзейных калектываў, які арганізаваў Чаромхаўскі ГОК 29 красавіка г.г. у гонар калектыву „Вульчанкі” з Вулькі-Тэрехаўскай і гурту жанчын з вёскі Чаромха праходзіў з вялікай пампезнасцю. Прыйсунтнічалі на ім госці з Беластока, Гайнаўкі, Кляшчэляў на чале з пасламі Сейма Сяргеем Плевам і Янам Сычэўскім. Прыйблізілася заснавальнікі калектываў, фолькавы калектыв з Варшавы „Госці з нізін”, мясцовая „Чарамшына”, дзіцячы калектыв „Гілочка” пад кіраўніцтвам Ірэны Вішанкі, як і шматлікая публіка. Прыйсунтных прывітаў войт гміны Міхал Врублеўскі. Затым вядучая мерапрыемства Тамара Кердалевіч запрасіла на сцэну „Вульчанкі” і пазнаёміла публіку з гісторыяй калектыву, які заснаваўся ў 1981 годзе. Першы публічны канцэрт жанчын з Вулькі-Тэрехаўскай адбыўся 14 лютага 1983 г. на аглядзе „Беларускай песні ’83” у Дабровадзе. Затым спявалі яны ў Гайнаўцы, Чаромсе, Нарве, Нароўцы, Сопаце, на Украіне (Луцк, Калодзежна, Рожышчы) і Беларусі (Маларыта). Співачкі паломнічалі ў Пачаеўскую лаўру, удзельнічалі ў „Музычных дыялогах над Бугам” у Мельніку. Ад кожнага выступлення заставаліся ганаровыя граматы. Дзесяткі іх захаваліся ў калектыве. Двацаць гадоў няспынна падтрымлівають мясцовы фальклор — скарбніцу народнай культуры — Валянціна Верамчук (кіраўнік калектыву), Вера Рошчанка, Надзея Пашковіч, Вольга Верамчук і Анна Андрасюк.

Канцэрт пачаўся песнямі „Там

у вішнёваму саду” і „Пасяяла агуручкі”. Кіраўнік калектыву, Валя Верамчук, запрасіла на сцэну даўнейшых удзельніц гурту Анну Грыгарук і Лідзю Назарук. Разам яны выканалі песню „Явар над вадою”.

Калі „Вульчанкі” сышлі са сцэны, іх замяніў жаночы калектыв з вёскі Чаромха. Гісторыя яго пачалася 15 лютага 1981 года з выступлення на аглядзе „Беларускай песні ’81” і заваявання II месца. На гэтым жа аглядзе Анна Кердалевіч атрымала III месца за сольнае выкананне фальклорнай песні, а дуэт Анна Кердалевіч і Анна Бацюк — III месца. З таго часу мінула дваццаць гадоў. Колькі ж сцяжынак пратапталі сейбіты народнай культуры Люба Салінська (кіраўнік калектыву), Анна і Мар’я Кердалевіч, Вера Панасюк? Цяжка палічыць. Шлях чаромхаўскага калектыву падобны да шляху „Вульчанак”, бо, яны разам, быццам сястрычкі-блізнячкі, вандравалі з канцэртамі па Польшчы і замежжы. У рэпертуары чаромхаўскіх співачак знаходзяцца каравайнія, вясельныя ды жніўныя песні, даўнія калядкі. На юбілейным канцэрце выступілі яны з песнямі „Ой, у лісі” і „Ой, чыт то волы”, а Люба Салінська сола выканала „Ой, зараз дождж будз”. Не абышлося і без жарту. Салістка ў палове песні раптам спынілася і ўсхвалявана пачала разглядацца на бакі, а затым заяўвіла: „Прабачце, слоў забылася”. Самадзейніца і публіка рассміяліся.

У перапынках паміж выступленнямі юбілярак прэзентаваліся госці — дзіця-

чи калектыв „Гілочка”, якім кіруе Ірэна Вішанка, „Госці з нізін”, пад кіраўніцтвам Евы Врубель. Рэпертуар апошняга калектыву разнародны: ад даўніх песень з Гайнаўшчыны па польскі фальклор з-пад Владавы і лэмкаўскія песні. Адну з іх „Дуе вітэр” публіка ўзнагародзіла бурнымі вонескамі стоячы. Адзін з членоў калектыву падзякаваў за такі сардэчны прыём і абяцаў яшчэ не раз заўітаць у Чаромху. „Госці з нізін” з’яўляючыся сёлетнім лаўрэатам фестывалю „Беларуская песня”.

Канцэрт завяршила „Чарамшына”. У пабольшаным складзе калектыву выканала: „Дві дывчыны”, „Іхаў козак”, „Туман ярам”, „Голуб на чарэшні” і на развітанне „Сусідку”. Запрошаныя калектывы разам з публікай заспявалі юбілярам „Многа лета”. Затым выступіла Люба Салінська, якая сказала: „Сённяшні юбілей адзначаем дзякуючы Міхасю Вішанку і Янку Крупу. Гэта яны засяялі ў нашых сэрцах любоў да песні, традыціі, народных абраадаў. Шчырае ім за гэта дзякую!” Пасля мастацкай часткі юбілярам уручаліся ганаровыя значкі „Заслужаны дзеяч культуры”, букеты кветак і падарункі. А кветкі былі цудоўныя, рознакаляровыя, ад паслоў Сейма, Маршалкоўскай управы, Ваяводскага асяродка анимациі культуры, Павятовага стараства і шматлікіх гасцей.

— Як пачалася тваё знаёмства з „Вульчанкамі”? — пытаю Міхася Вішанку, які быў гостем юбілейнага мерапрыемства.

— Дату не запамятаў, але першая сустрэча захавалася ў памяці. Заехаў я ў Вулькі-Тэрехаўскую і папрасіў Валю Верамчук, каб сарганізавала сустрэ-

чу з жанчынамі. Калектыв арганізаваў будзем. Ідэя кабеткам спадабалася. На пачатак надумалі падрыхтаваць сцэнку з даўнейшага вяселля. Падзяліліся ролямі; мяне выбралі маладым, маладой — Веру Рошчанку, сватам, або інакш кажучы маршалкам, назначылі Пятра Стэльмашука, а ягонай жонцы выпала прадстаўляць пасажную матулю. Сцэнарый для нашай пастаноўкі напісаў Мікола Лобач. Са спектаклем упершыню выступілі мы на ваяводскім аглядзе беларускіх драматургік. Нядзяліна запрэзентаваліся перад публікай. Гэта нас падбадзёрыла. Тры гады пазней з дапамогай прыйшоў Янка Крупа, які рэпетіраваў валянскіх жанчын.

— А з чаромхаўскімі співачкамі, — працягвае аповед Міхася Вішанка, — пазнаёміўся праз настаўніцу Галіну Саўчынскую, з якой быў я знаёмы з Рагачоў, калі яна там працавала. Разам ставілі „Паўлінку”. У Чаромсе-Вёсцы далучылася яе сяброўка Лідзя Кузуб. Гэта дзякуючы супольнаму намаганню і стойкасці самадзейнікаў у Чаромсе працягваюцца каравайнія і вясельныя абраады. Захаваліся даўнейшыя песні, якія спяваліся ў час жніва, колішнія калядкі. А контакты з калектывамі не спыняліся па апошні дзень маёй прафесійнай працы ў БГКТ. А і зараз, як бачыш, адсвежваеца памяць ранейшага знаёмства, — заяўляе ў заканчэнні шматгадовы дзеяч БГКТ.

Развітваюся з сябрам, пакідаю залу Чаромхаўскага ГОКа з надзеяй, што мне на долю яшчэ не раз выпадзе пісаць аб мясцовых самадзейніках, якія славяць мой родны кут — Чаромху нашу.

Уладзімір СІДАРУК
Фота Тамary КЕРДАЛЕВІЧ

Беларусы на Міжнародным фестывалі балета

Сярод удзельнікаў Міжнароднага фестывалю танца — XVI Лодзінскіх балетных сустрэч, якія праходзяць на дніях 12-23 мая г.г., у Лодзінскім вялікім тэатры, запрэзентуеца Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь з Мінска.

Беларускія майстры танца пакажуць балет „Спартак” Арама Хачатурана і „Лебядзінае возера” Пятра Чайкоўскага ў пастаноўцы Валянціна Елізар’ева. Вялікі тэатр з Мінска прадстаўляе самы высокі ўзровень класічнага балета ў традыцыі рускай школы.

Лодзінскія балетныя сустрэчы стаўяць сабе за мэту прыблізіць польскай публіцы самыя знакамітые калектывы

Еўропы і свету, паказаць актуальныя напрамкі і пошуки ў танцы. Формула фестывалю была і далей астаетца адкрытай. Побач вядомых калектываў класічнага балета презентуюцца сучасныя формы танца.

У час XVI Сустрэч запрэзентуюцца разнавідныя накірункі. Вось, шведскі Кульберг балет падрыхтаваў новую „Спячую прыгажуню”, класіку пера-працаваную на сучасны манер, у пастаноўцы Матса Эка. Шведская версія адрасаваная даросламу гледачу.

Танцевальны калектыв Башэва з Ізраіля, у сваю чаргу, пакажа спектакль „Анафаз”, які спалучае тэатр, танец, оперу, фільм і рок-музыку.

Як прадстаўнік Польшчы выступіць Познаньскі балет, які падрыхтаваў „Танга Лідзі М.”, паводле ідэі і харэографіі Евы Вайцяхоўскай.

У сувязі са святкаваннем Міжнароднага года Джузепе Вердзі гаспадар — Лідзінскі вялікі тэатр — яшчэ да прэм’еры паставіць п’есу „Джузепе!” (паводле харэаграфіі Джорджью Мадзіа, Дыега Чаваці, Івана Кавалары, Іохена Гекмана).

Пра высокі ранг і папулярнасць мерапрыемства сведчыць факт, што ў прафесійных дагэтуль 15 выпусках, у Лодзі паказаліся самыя вядомыя сусветныя калектывы: Балет XX стагоддзя Марыса Бежара, Балет Рамбер з Лондана, Нідэрландскі тэатр танца Іжы Кыльяна з Галандыі, Нацыянальны балет Алісіі Алонса з Кубы, Тэатр танца Барыса Эйфмана з Санкт-Пецярбурга, Танцевальны калектыв Башэва з Ізраіля, Кульберг балет са Швецыі, Фландрыйскі ка-

ралейскі балет з Бельгіі, Класічны балет з Масквы, Танцевальны калектыв Лар Любовіц з ЗША, Таронта дэнс з Канады, Літоўскі нацыянальны тэатр оперы і балета, Нідэрландскі нацыянальны балет з Амстэрдама, Тасканскі балет з Фларэнцыі і шмат вядомых калектываў з Францыі, Нямеччыны, Іспаніі, Швейцарыі, Партугаліі.

Высокі мастацкі ўзровень Лодзінскіх балетных сустрэч спрычыніўся да таго, што сталіся яны адным з самых прэстыжных фестываляў Еўропы. Мерапрыемства адбываецца кожны другі год з 1968 г. На сённяшні дзень Лодзінскія балетныя сустрэчы — адзіныя балетныя фестываль у Польшчы агульнаеўрапейскага ўзроўню.

XVI Лодзінскія балетныя сустрэчы праходзяць пад патранатам прэзідэнта РП Аляксандра Кваснёўскага.
(гак)

Экскурсія

Атрымаў я запрашэнне на аднадзённую экспедыцыю ў Грабарку. За дваццаць злотаў фірма „Рыхтэр-плюс” з Варшавы прапанавала прадэзд аўтобусам туды і назад, презентацыю прывабных тавараў з магчымасцю іх куплі, смачны абед, вандроўку па Мельніцкай пушчы і наведванне царквы Праабражэння Гасподняга на Святой Гары. Пропанову падмачоўваў здымак вядомага акцёра Пётра Франчэўскага.

Аўтобус забіраў турыстаў у некалькіх пунктах Беластока. Шафёр сваю машыну маркі „Setra” хваліў і ласкаў называў „бабцяй”. Сам шафёр, які заявіў, што ён будзе правадніком, браў усіх, не карыстаючыся спіскам заявак. Грошы за экспедыцыю клаў ён або ў кішэню, або на пуль, бестурботна адыхаў, ад яго, каб палічыць пасажыраў і зверыць іх колькасць з колькасцю атрыманых грошей. Праваднік аднадзённой экспедыцыі меў на сабе вопратку агульнага колеру, а дату, калі ягоныя штаны знаёмліся з вадою і пральным пашашком, найдакладней мог бы акрэсліць археолаг.

Пасажыры, якіх сяродні ўзрост перасягай за шэсцьдзесят, не насцярожваліся гэтым, толькі пыталі шафёра-гіда, калі будуць арганізаваны экспедыцыі ў Чанстахову і Ліхен, але праваднік на гэты контнект не ведаў. Да даўшчэ, што нейкі час назад вазіў паломнікаў у Святую Ліпку. Сядзячых побач яго турыстаў пайнфармаваў, што вечарам бачыў у тэлевізары нейкое рэлігійнае шэсце ў Беластоку.

— То несьлі рэлікв'е Сьвентэго Габр'еля, — асвяціла яго суседка. (У сапраўднасці было гэта прывітанне ў Беластоку Іверской іконы Багародзіцы са Святой Гары).

— О! — усклікнуў гід, паказваючы бензстанцыю каля Протасаў.

— Тэррас цэпэнуф дужо; на трасе до Элку ест іле кішэ тых рафінэрый, — пракаменціравала паведамленне правадніка тая ж самая эрудытка.

Презентацыя прывабных тавараў адбывалася ў Драгічыне ў рэстараннай зале. Праваднік астайся са сваёй „бабцяй”, а турыстамі заняліся два маладыя мужчыны, якія наводзілі ўражанне, што маглі б презентаваць што хочаш, дзе хочаш, каму хочаш

і як хочаш. Спачатку гледачы маглі заказаць сабе гарбату або каву і пры нагодзе спытаць новых усёзнейкаў пра пастаянна хвалюючыя іх выезды ў Чанстахову і Ліхен. Новыя эксперыты заяўлі, што ў Чанстахову фірма не ладзіць экспедыцыю, а пра тэрмін падэздкі ў Ліхен нічога не ведаюць. Энтузіястаў паломніцтваў пашчышлі яны аднак, што недзе ў жніўні фірма плануе экспедыцыю ў Пельпін і паказалі неактуальная ўжо запрашэнні ў некалькі іншых месц з засцярогай, каб хаця не забіраць тых запрашэнняў.

Презентацыя пачалася ад важнага паведамлення, што галоўны прадмет паказу — гаршкі — пропануюцца апошні раз; у далейшым фірма будзе вабіць паломнікаў іншымі таварамі. А далей была ўжо сапраўдная презентацыя. Камплект гаршкоў складаецца з дваццаці васьмі элементаў; апавяданне пра іх доўжылася амаль пяць гадзін. Гэтая колькасць часу можа каго кінуць у перапуд, як гэта спачатку сталася са мною, аднак, паколькі я штодзённа практикуюся ў абыходзе з падобным да паказааемага посудам, лекцыя здаровага рыхтавання ежы зацікаўляла мяне і згаданы час лічу праведзеным карысна.

А цяпер важная дэталь, якая кріху раскрывае стратэгію не толькі фірмы, арганізатора мерапрыемства. Слухачы даклада пра пасуду з хірургічнай сталі, у якой можна здорава варыць, смажыць, пячаць і нават дыстыляваць, пыталі і пра цану камплекта. Адказ пачаўся ад згадкі пра Варшаву...

Капернік даказаў, што Зямля кружыцца вакол Сонца. А вось дзелавая Польшча кружыцца вакол Варшавы. I справа не толькі ў тым, што ў стаўліцы вырашаюць пра розныя канцэсіі і льготы фірмам, што прама перакладаецца на канкрэтныя сумы ў кішэні элітарнаму начальнству. Вось у Беластоку, які лічыцца рэгіянальным медыцынскім цэнтрам, лекар, да якога прыходзіць сям'я цяжка хворага, паведамляе наведвальнікаў, не пратое, колькі яму трэба даць хабару, але колькі паспяховае лячэнне іхняга сяменіка каштует менавіта ў Варшаве. Такім чынам сям'я даведваецца пра цану. Мая знаёмая паведаміла мне нядайна, што законная ёстаназія ўведзена не толькі ў Галанды; нашы некоторыя ўрачы таксама займаюцца гэтым, пропануючы не ўкол, а цану.

Камплект нейкай італьянскай фірмы, якой назывы наш прэзентэр не мог прыганаць, каштует ў Варшаве восем тысяч. Пропанаваны ж камплект каштует ў Варшаве сем тысяч, а вось на презентацыі ён каштует адно дзве тысячи дзесяцьсот! I вось, даражнікі паломнікі, вы атрымоўваце шанс зэканоміць больш за чатыры тысячи злота! Такая нагода больш не паўторыща, бо ж гаршкі пропануюцца апошні раз...

У паломніцтвы аўтобусамі ездзяць не толькі бедалагі, што не маюць сваіх аўтамабіляў. Паломнічаюць і людзі, якім выдаць некалькі тысяч злотаў, гэта тое, што і свінцуць. Таму і знайшліся пакупнікі на пропанаваныя тавары. Апрача гаршкоў пропанаваліся яшчэ „вельмі ашчадны” награвальныя радыятары за амаль дзве тысячи, скараварка, камбіварка і ложак для масажу.

Цэнаў апошніх згаданых вырабаў не ведаю, бо арганізаторы дазволілі незацікаўленым імі прагуляцца па горадзе. Паколькі праграма экспедыцыі не прадбачвала знаёмства з такім багатым сведкамі гісторыі, якім з'яўляецца Драгічын, пакарыстаўся я каротка-тэрміновай нагодай і прайшоўся па горадзе. Гідам мне была мая інтуіцыя, якая вяла мяне над Буг. Узбраўся я на стромістую гару, што павісла над каленам Буга. Мабыць, там высілася драгічынская крэпасць, але ніякай пра гэта згадкі там не было, толькі бетонныя крыж, як на могілках, з нейкім багатынным надпісам. На цэнтральным пляцы горада кідаецца ў очы помнік падпольным змагарам пасля другой

сусветнай вайны. Згадкі пра тое, што ў Драгічыне ў 1254 годзе прыняў папскую карону галіцка-валынскі князь Даніла Раманавіч, мабыць, у горадзе няма. Гонарам тут збройныя подзвігі пасляваенных герояў, а каранацыя папскай каронай нейкага ўсходняга князя, гэта, відаць, напаўняючая сорамам памылка гісторыі...

Паколькі цэлае мерапрыемства мела агульны меркантыльны характар, яшчэ раз крышку памучу чытачоў цэнамі. Падобны да пропанаванага ў Драгічыне кухонны набор на базары ў Беластоку каштует пад шэсцьсот. I запрошаная на презентацыі цана набора і дае фірме прыбытак, дзякуючы якому можа яна пропанаваць прадэзд танней, чым публічны транспарт. А да таго ж яшчэ і абед — культавы польскі „схабовы”. Такім чынам фірма „Рыхтэр-плюс” займаеца рэдыстырыбуцый прыходаў: за кошт багацейшых возіць бяднейшых і знаёміць іх з шыкарнымі вырабамі; крыху так, як калісі Яносік, толькі мірна. Цікава, ці іншыя сталічныя фірмы кіруюцца таксама альтруізмам, ці мо лозунгам „грабі награбленое”...

Пасля абеду паломнікі вярнуліся ў „бабцию”, якая завезла іх у Грабарку; яны самі вырашылі, што пабудуць там паўтары гадзіны. У царкве дзяжурыла манашка, якая крыху расказала паломнікам пра Святую Гару. А згадка пра знаёмства з Мельніцкай пушчай здзівіла шафёра-гіда:

— Лясу не відзелі?!

Усё мерапрыемства называлася „Аднадзённая экспедыцыя ў Грабарку”.

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Манаскае жыццё ў Рэчы Паспалітай

4 і 5 мая 2001 года ў Беластоку праходзіла навуковая канферэнцыя „Манаскае жыццё на тэрыторыі Рэчы Паспалітай”, арганізатарамі якой выступілі Праваслаўная Беластоцка-Гданьская епархія, Праваслаўнае брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія і Кафедра гісторыі культур пагранічча Сацыяла-гічнага інстытута Універсітэта ў Беластоку. Канферэнцыя пачалася малебнам у Свята-Мікалаеўскім саборы. Першым выкладчыкам быў епіскап Беластоцкі і Гданьскі Іакаў, які гаварыў пра генезіс і сэнс манастыва. Слухачы атрымалі гістарычны агляд развіцця манаскага жыцця ад дахрысціянскіх часоў па сёняшні дзень. Яго Праасвяшчэнства ўспамінаў св. Еудакію, св. Макарыя Вялікага, св. Васілія Вялікага, паказваючы на іх прыкладзе сутнасць манастыва: чысціно, любоў, паслухмянасць і жыццё паводле божых запаведзей. Епіскап Бельскі Грыгорый выступіў на тэму „Вялікія айцы манаскага жыцця на Русі”. На самым

спачатку ўладыка перапрасіў слухачоў за непадрыхтаванасць, аднак яго выступленне, поўнае павучальных прыкладаў з манаскага жыцця выклікала вялікую цікавасць сабраных і запярэчыла папярэднім словам.

Манаскае жыццё на тэрыторыі даўней РП прадставіў ініцыятар канферэнцыі прафесар Антон Міранович.

У канферэнцыі ўпершыню ўдзельнічаў іерарх Каталіцкага касцёла — Беластоцкі мітрапаліт архібіскуп Войцех Земба, які ўзяў голас у дыскусіі.

У пятніцу выступілі яшчэ Ева Трафімюк, Андрэй Гіль, Дарыюш Малашэўскі, Тамаш Кэмпа, Людміла Утрутка і Анна Смык-Койла (большасць з іх гэта дактаранты праф. Антона Мірановіча). Іх даклады датычылі манастыроў на тэрыторыях гістарычных Полацкай, Холмскай, Беларускай, Уладзімір-Брэсцкай епархій. Былі даклады на тэму рэформы Нікана і фундацыі правааслайных манастыроў на тэрыторыі Рэчы Паспалітай.

Субота пачалася з выступлення епіскапа Гайнаўскага Мірана аб Супрасльскай лаўры як рэлігійна-культурным цэнтрам. Манастыры, як сказаў дакладчык, з'яўляюцца клінікай і санаторыяй для хворых душ, падставовай і вышэйшай школай для дзяцей.

Пра Краснастоцкі манастыр гаварыў а. д-р Рыгор Сасна, пра цэнтр культуры цудоўнай Іконы Божай Маці ў Купяцкім манастыры — Пётр Хомік. Професар Мікалай Нікалаеў прадставіў Лайрышаўскі манастыр як цэнтр беларускай культуры. Пра Куціенскі манастыр каля Орши і манаскае жыццё ў XIX ст. на тэрыторыі Гродзенскай епархіі рассказалі прафесар Уладзімір

Паломніцтва ў Пяценку

Царкоўнае брацтва Трох Свяціцеляў у Беластоку паведамляе, што з нагоды Свята „Пяценкі” (дзесятая пятніца пасля Пасхі) 21 чэрвеня 2001 года арганізуецца **І Пешае паломніцтва з Беластоцка ў Пяценку** (Тапалянскага прыхода) цераз Зверкі і Заблудаў.

Дзянясаў і Галіна Сурыновіч. Дакладчыкі гаварылі таксама пра міжваенны перыяд, як і сітуацыю праваслаўных манастыроў пасля вайны.

Канферэнцыя была дзесятым такога роду мерапрыемствам у Беластоку. Прыцягнула яна ўвагу не толькі гісторыкаў і прадстаўнікоў Праваслаўнай царквы, але і ўлад Беластока да парламентарыяў. На канферэнцыі прысутнічала віцэ-прэзідэнт горада Кышыштаф Тэадарук і пасол Сейма Ян Сычэўскі. Сярод гасцей была і эліта выкладчыкаў Беластоцкага ўніверсітэта, і галоўны ўдзельнік, і манашкі падляшскіх манастыроў.

Паўліна ШАФРАН

Пяценка ўдаваенны перыяд і пазней была вядомым паломніцкім цэнтрам. У ім захоўвалася ікона „Распяція”, цудоўна адноўленая ў 1929 годзе ў Подварках-Тыльвіцкіх. Дэталёвая інфармацыя пра паломніцтва будзе змешчаны на інфармацыйных стэндах у беластоцкіх прыходах.

Салдат з медалём Жукава

Іван Клімук нарадзіўся 1 жніўня 1926 года ў маляйнічай Нікіфароўшчыне на акраіне Белавежскай пушчы. Яго бацька, Іван, меў 16 гектараў зямлі, трymаў трох коней, чацвёра кароў, статак авечак. Была ў яго малатарня-шырокамалотка, якая прыводзілася ў рух коньмі. Маладец ён і суседзям. Бацькі хадзілі на заробак у лес. Малы Іван таксама дапамагаў у гаспадарцы, пасвячы сваіх і чужых кароў. Хлопчык закончыў чатыры класы пачатковай школы ў Стрыне. Жылося тады цяжкавата. У Івана Клімука быў яшчэ сёстры Валянціна і Ліда. Калі сталі хварэць бацькі, не было грошай, каб паехаць да лекара. Лячыліся насущанымі маці зёлкамі.

Юнацтва Івана выпала на ваенны час. Калі ў 1941 годзе начацца Німецкая акупацыя, астаўшыся савецкія салдаты пайшлі ў партызанку. Далучыліся да іх мясцовыя сяляне, якім пагражалі арышты і смерць з боку немцаў. Партызанам дапамагала харчамі, вонраткай і нават зброяй мясцовая насељніцтва. У 1942 г. немцы сталі высыпляць пушчанская вёскі.

— Майму бацьку загадалі выбрацца за дзве гадзіны, — пачынае ўспамінаць Іван Клімук. — На двух вазах пакінулі мы за рэчку Мухавец, у Вожыкі,

і там жылі ў аднаго гаспадара чатыры месяцы. Потым пераехалі ў Бобінку, каб урэшце апынуцца ў гаспадыні Зофіі Сац у вёсцы Дварэц. Гэтая добрая жанчына памагала нам чым магла, хадзя ёй самой таксама нялёгка жылося.

Немцы сталі маладых высылаць на прымусовыя работы ў Німеччыну. Мясцовым хлопцам і дзяўчатам акупантам загадалі ставіцца ў Вярховічы. Пасля агяды Івана Клімука накіравалі ў Прусію. На дарогу бацькі далі сундучок з хлебам, салам і неабходнымі рэчамі. Са зборнага пункту ў Чаромсе юнакоў і дзяўчат звезлі ў Бельск і трymалі там два дні. Зважаных адусюль маладых людзей пільнавалі немцы, якія варожа ставіліся да нявольнікаў. Калі назбіралі цэлы транспарт рабочых, жандары з палкамі ў руках загналі зняволеных у таварныя вагоны і адправілі ў Кёнігсберг.

У сталіцы Усходній Прусіі прымусовых рабочых чакалі „купцы”. Але спярша ў вялікай зале адбыўся медыцынскі агляд (выстраеных у шэрэг голых юнакоў абследавалі лекары). Потым баўэры сталі выбіраць рабочых. Падыходзілі да шэрэгу, прыглядаліся ўважліва і тыцілі пальцам — выхадзі!

— Мяне выклікала Іда Пантэль, — успамінае Іван Клімук. — Загадала мне

ісці за ёю. Я — малы, худы — сеў у брычку і стала мне страшна. Не ведаў куды мяне вязуць, што будзе далей, як складзецца маладое жыццё.

Вёска называлася Кройцберг (павет Лабяй). На месцы хлопца накармілі і паклалі спаць. На другі дзень стары гаспадар, бацька Іды, вывеў каня і стаў запрагаць. Іван пачаў дапамагаць і стары Пантэль зразумеў, што трапіўся яму добры памочнік. У Пантэль было 20 моргаў зямлі, 2 кароў, 2 коней, 5 свіней, некалькі авечак. Хваравіты гаспадар быў удаўцом. Весці гаспадарку дапамагала яму дачка. У яго быў яшчэ 30-гадовы сын Эрых, які ваяваў на ўсходнім фронце і змагаўся пад Сталінградам.

— Спаў я асобна ў невялічкім пакойчыку на двух пярынах — адна пад сподам, другая на верху, — працягвае ўспамінаць Іван Клімук. — Кармілі добра, але не пры адным стале з немцамі. Мяне накіроўвалі да цяжкіх прац. Вакол чужия людзі. Не было каму мне спачуваць. Толькі адна Іда пашіху, каб не бачыў бацька, давала лепши паесці.

Маладая дзяўчына намякала Івану, што вайна вайной, работа работай, але аб іншых справах таксама нельга забываць... Маладыя людзі хутка зразумелі адзін аднаго.

— Я вельмі баяўся якой-небудзь нечаканай здрады, выкрыцца гаспадаром, бо контакты з немкамі былі забаронены, за гэта рабочым пагражала смерць, — расказвае Іван Клімук. — Калі было крыху свободнага часу, я хадзіў да дзяўчат, якія працавалі ў суседніх баўэраў. Сябра па наяшчасці навучыў мяне іграць на гармоніку, прыпомнілі мы сабе як гнаць самагонку. Паціху ладзілі мы спатканні з нашымі дзяўчатамі.

Стары Пантэль планаваў перасяліцца пасля вайны на Украіну, меў там свой маёнтак. Абяцаў Івану, што забярэ яго з сабою. Набліжаўся 1945 год. Немцы стрымгалоў адступалі на захад.

— Мой гаспадар, — успамінае Іван Клімук, — паставіў на возе буду, пачаў грузіць неабходныя рэчы. Узялі мы яшчэ некалькі літраў гарэлкі, запрэглі коней і сталі ўцякаць ад савецкага войска.

Ад'ехалі 7-9 кіламетраў, а тут лінія фронту, вакол савецкія салдаты, над уцекачамі кружаць самалёты, а з боку раздаеща гул каюшо.

— Стой, кто вы!

— Свае, — адказаў салдату Іван.

— Какой ты, ё... твою мать, свой! — выляяўся салдат.

— Я з Польшчы, беларус, я тут працаваў на прымусовых работах.

— Мальчик, спроси у этой женщины, имеет ли она часы?

Іван парай ідзе аддаць салдату гадзінік, што яна і зрабіла. Стары Пантэль ад страху стаў белы як палатно.

— Мальчик, — працягваў пытаць салдат, схаваўшы трафей, — хороший или плохой был твой хозяин?

— Гаспадар — добры быў чалавек, а яго дачка — вельмі добрая, — адказаў Іван Клімук.

— Вот хорошо, — умяшаўся ў размову афіцэр у кожанцы. — Сейчас я сам спрошшу.

Пагутарыўшы з Пантэлемі панянецку, афіцэр адпусціў іх. Івана таксама аб'явіў вольным. Былы прымусовы рабочы саскочыў з воза, падаў руку на развітанне свайму гаспадару, апошні раз пасцінуў руку Іды. Але свежавызваленых рабочых саветы сталі падбіраць і накіроўваць на зборны пункт у Аленштайн (сённяшні Ольштын). Там іх памылі ў лазні, абмундзіравалі і пасля абучэння паслалі на фронт. Іван Клімук змагаўся ў падраздзяленні капітана Лебедзева за Кёнігсберг і там атрымаў раненне асколкам у правую нагу. Два месяцы ляжал у шпіталі ў Аленштэйне.

У 1947 годзе Іван Клімук вярнуўся ў шэрым шынялі дадому. Да 1948 года гаспадарыў разам з бацькамі ў Нікіфароўшчыне. Пасля паехаў шукаць лепшай долі на Вернутыя землі, але неўзабаве вярнуўся і стаў працаўца трактарыстам у Надлясніцтве Стрына ў Тапіле. На пенсію выйшаў у 1985 годзе.

Іван Клімук узнагароджаны савецкім і расійскім ваеннымі медалямі: медалём Жукава, юбілейным медалём „50 лет победы — 1941-1945”. Цяпер дзейнічае ён у ветэрранской арганізацыі, а ў свабодных хвілінах іграе на трохрадцы і акардэоне. А пры чарцы гарэлкі час ад часу успамінае сваю німецкую гаспадыню Іду.

Віктар БУРА
Фота аўтара

У ваенны Беластоку

(працяг; пачатак у 14 н-ры)

Мая праца ў беларускай школе

Калі я захварэла туберкулёзам, мой добры апякун доктар Ганкевіч накіроўваў мяне на лекарскую камісію. Там атрымала я пасведчанне, што хварэю і не могу працаўца ў цяжкіх умовах. Тады звольнілі мяне з фабрыкі і загадалі з'яўіцца ў арбайтсамт. Там павінны былі мяне накіраваць на больш лёгкую працу. Паколькі я ўвесі час кантактавалася з Беларускім камітэтам, пагаварыла аб гэтым з Хведарамі Ільяшевічам. Ён мне парай не спяшацца ў той арбайтсамт.

— Я нешта пастараўся прыдумаць, — сказаў. — Я надта заняты рознымі справамі, але наведвайцца, мо што знайду для вас.

Старшыня быў сапраўды добрым чалавекам і дайгавата мусіў думаць. За мною было ўсяго 5 класаў пачатковай школы. Але ён прыдумаў. Аднойчы я сустрэлася з ім на вуліцы. Ішоў ён з незнаёмым мяне чалавекам. Заўважыў мяне і кажа: „Зайдзіце да мяне заўтра, абавязкована”.

Назаўтра, зразумела, я з самой раніцы была ў Камітэце. Калі зайшла ў аб-

шырны кабінет старшыні, ён кудысьці пазваніў. Неўзабаве з'явіўся нейкі мужчына.. „Вось гэта мяя Галена, што я вам казаў пра яс”, — сказаў Ільяшевіч. Быў гэта школьні інспектар, аб чым я хутка даведалася, бо далейшая размова адбылася ўжо ў ягоным пакоі.

— З вамі ёсць крыху клопату, — кажа, — але нешта прыдумаю. Пагавару з Кузняцовым. Ён кіраўнік двухкласнай школы.

Праз некалькі дзён інспектар накіроўваў мяне ў школу, дзе за колішнім Сенным рынкам, здаецца, па вул. Рабінацкай (амо ўжо забыла, па-німецку называлася яна інакш). Была я там быццам бы сакратаркай, перапісвала вучняў у класныя сышткі, запаўняла нейкія анкеты. Словам, была гэта праца для формы. Але атрымоўвала я харчовую картку і, здаецца, нейкую мінімальну зарплату.

Школа памяшчалася ў апушчаным, старым, урослым ужо ў зямлю драўляным будынку. Уваходзіла я ў яе з нейкім страхам. Што тут мяне спаткае? Як мяне ўспрымуць? Ужо той абгнілы парог, які я пераступіла, брудныя сцены, наводзілі чорныя думкі

і сум агарнуў мяне дашчэнту. Аднак той кароткі перыяд майго жыцця аказаўся вельмі важным у майм далейшым развіцці.

Кіраўнік школы Уладзімір Кузняцоў, чалавек гадоў пад пяцьдзесят, кульгай на адну нагу. Невысокага росту, старанна заўсёды апрануты, аднёсся да мяне надзвычай сімпатычна. На стаўнікамі былі: Кулікоўскі (імя не помні), Соня Папяльніцкая, выпускніца беларускай гімназіі ў Вільні, Аня (прозвішча яе чамусыці не называлі, яна была быццам у канспітрацыі). Хтось мне сказаў, што яна — жонка савецкага афіцэра, родам з далёкай Расіі. На стаўніцай была таксама жонка святара — матушка з Бельска або з Бельшчыны. Матушка сказала, што яны самі пераехалі жыць у Беласток. Большасць настайнікаў быў беларускага паходжання.

Магу сказаць, што мяя нацыянальная свядомасць пачалася ад сутыкнення з тымі цудоўнымі людзьмі. Асаб-

ліва такі момант закараніўся ў маёй памяці. Была ўжо зіма 1943/44 года. Немцы адступалі на ўсім фронце. Я сядзела ў куточку і нешта запісвала, здаецца, тэму ўроку, а ля стала сядзеў Кузняцоў з якімсьці чалавекам. Гаварылі яны на розныя тэмамі, між іншым, аб падзеях на фронце. Субясеннік дырэктара сказаў наступнае: „Вось летам прыйдуть саветы і ўсіх нас паліцаць здраднікамі за тое, што мы тут пры немцах стварылі школы, што прыдумалі нейкую беларускую справу. А так сапраўды, то такая школа без усякіх дапаможнікаў, у такіх умовах нічога не дала дзеяць. Яны пра ўсеньку, што тут пачулі, забудуцца”. Кузняцоў яму адказаў на гэта так: „Нам, беларусам, ва ўсякіх умовах трэба дакладаць цагліны ў наш беларускі мур. Стварылі мы школы і гэтamu факту ніхто не запярэчыць. І не згаджаюся з тым, што ўсе гэтыя вучні ўсеньку забудуць. Будуць і такія, што астанеца ў іх штось у памяці і ў сэрцы. Дзеля гэтага варта было адкрыць нават такую школку”. Мне асабліва падабалася тая метафора: „цагліны ў беларускі мур”. Прыйшла я дахаты і запісала яе ў сыштак.

(працяг будзе)
Алена Аньшэўская

Завочнае навучанне ў Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта

Кафедра беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта паведамляе, што сёлета ўзнаўляе завочнае навучанне. Узнаўленне вышэйшага беларусазнаўчага наўчання вынікае з даволі шырокага зацікаўлення магчымасцю такім чынам атрымаць вышэйшую адукцыю сярод настаянікаў беларускай мовы і дзеячай культуры на Беласточчыне ды вялікай групы студэнтаў стацыянарных беларусістyk, якія распачалі ўжо прафесійную працу.

Завочнае магістэрскае навучанне на напрамку беларускай філалогіі будзе працягвацца пяць гадоў. Пасля заканчэння яго і абароны дыпломнай працы студэнт атрымае, у рамках вышэйшай адукцыі, дыплом са ступенню магістра беларускай філалогіі.

Праграма будзе рэалізавацца двухэтапна: семестры 1-6 ахопліваюць выключна абавязковыя прадметы, а ад 7 семестра, апрача абавязковых прадметаў, уваходзяць спецыялістычныя прадметы ў рамках пяці прапанаваных спецыяльнасцей: літаратуразнаўчай, мовазнаўчай, фалькларыстычнай, перакладчыцкай і настаўніцкай.

Блок прадметаў, рэалізаваных у рамках завочнага магістэрскага навучання на напрамку беларускай філалогіі ахоплівае: 770 гадзін беларусазнаўчых прадметаў, 180 гадзін іншых філалагічных прадметаў, 20 гадзін агульных прадметаў ды 90 гадзін выбраных спецыялістычных прадметаў.

У праграму завочнага магістэрскага навучання на напрамку беларускай філалогіі ўваходзяць наступныя прадметы:

1. Беларусазнаўчыя:

- гісторыя беларускай літаратуры — 150 гадзін (экзамен),
- аналіз літаратурных тэкстаў — 10 гадзін (залік),
- гісторыя беларускай літаратурнай мовы з гісторычнай граматыкай беларускай мовы — 40 гадзін (экзамен),
- граматыка сучаснай беларускай мовы — 70 гадзін (экзамен),
- практичнае навучанне беларускай мовы — 390 гадзін (экзамен),
- дыялекталогія — 10 гадзін (залік на ацэнку),
- гісторыя Беларусі — 30 гадзін (залік на ацэнку),
- весткі пра культуру Беларусі — 10 гадзін (залік на ацэнку),
- магістэрскі семінар — 60 гадзін (залік на ацэнку).

2. Іншыя філалагічныя:

- агульная літаратура — 20 гадзін (залік на ацэнку),
- уступ да літаратуразнаўства — 10 гадзін (залік на ацэнку),
- уступ да мовазнаўства — 10 гадзін (залік на ацэнку),

— граматыка старацаркоўнаславянскай мовы — 20 гадзін (экзамен),

— руская мова — 60 гадзін (экзамен),

— лектарат заходнебрапейской мовы — 60 гадзін (экзамен).

3. Агульныя:

- гісторыя філософіі — 20 гадзін (экзамен).

4. Спецыялістычныя:

- тэорыя літаратуры — 20 гадзін (экзамен),

— выбраныя пытанні з беларускага фольклору — 20 гадзін (залік),

— польска-беларускія літаратурныя сувязі — 10 гадзін (залік),

— новыя тэндэнцыі ў беларускім літаратуразнаўстве — 10 гадзін (залік),

— выбраныя пытанні па гісторыі славянскіх літаратур — 10 гадзін (залік),

— выбраныя пытанні па гісторыі славянскіх моў — 10 гадзін (залік),

— напрамкі ў мовазнаўстве — 20 гадзін (залік),

— культура беларускай мовы — 10 гадзін (залік),

— пытанні моўнага памежжа — 20 гадзін (экзамен),

— трансляторыка — 20 гадзін (залік на ацэнку),

— перакладчыцкая практикаванні — 30 гадзін (экзамен),

— пісіхалогія — 10 гадзін (залік),

— педагогіка — 20 гадзін (экзамен),

— методыка навучання беларускай мовы — 30 гадзін (экзамен),

— манаграфічнае лекцыя — 20 гадзін (залік).

Увага: у рамках выбранай спецыяльнасці студэнт павінен залічыць як мінімум 90 гадзін заняткай.

На паасобных курсах колькасць гадзін заняткай выглядае наступным чынам:

- 1 курс — 220 гадзін (110 гадзін у зімовы семестры і 110 гадзін у летнім),
- 2 курс — 270 гадзін (130 гадзін у зімовы семестры і 140 гадзін у летнім),

- 3 курс — 230 гадзін (130 гадзін у зімовы семестры і 100 гадзін у летнім),
- 4 курс — 240 гадзін (130 гадзін у зімовы семестры і 110 гадзін у летнім),

- 5 курс — 120 гадзін (75 гадзін у зімовы семестры і 45 гадзін у летнім).

Заняткі, прадугледжаны ў праграме завочнага беларусазнаўчага навучання, будуть рэалізавацца супрацоўнікамі Кафедры ў час двухдзённых сесій па суботах і нядзелях два разы ў месяц.

За магчымасць атрымаць дыплом магістра беларускай філалогіі завочным шляхам трэба ўнесці аплату ў памеры 1 000 злотых за адзін семестр, уступны ўнос — 200 злотых. Прадугледжаная колькасць месцаў — 30. Завочнае навучанне ў Кафедры беларускай філалогіі будзе магчымае, калі сярод зацікаўленых апыненца як мінімум 15 асоб.

Аб прыняціі на напрамак беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта вырашаюць апыненкі з гуманітарных прадметаў на атэстаце сталасці. Тэрмін складання дакументаў **мінае 30 ліпеня 2001 года.**

Просьбу просьмікі на напрамак беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта вырашаюць апыненкі з гуманітарных прадметаў на атэстаце сталасці. Тэрмін складання дакументаў **мінае 30 ліпеня 2001 года.**

Просьбу просьмікі на напрамак беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта вырашаюць апыненкі з гуманітарных прадметаў на атэстаце сталасці. Тэрмін складання дакументаў **мінае 30 ліпеня 2001 года.**

Кatedra Filologii Białoruskiej
Wydział Lingwistyki Stosowanej
i Filologii Wschodniosłowiańskich
Uniwersytet Warszawski
ul. Szturmowa 4
02-678 Warszawa

tel. (022) 847 23 72, (022) 553 42 83

Зычым поспехай і чакаем Вашых заявак.

Ад імя Кафедры беларускай філалогіі

Варшаўскага ўніверсітэта

Ніна БАРШЧЭУСКАЯ

Мост на рабцы Нараўцы на дарозе з Лешукоў у Рыбакі. Тут і сам чорт можа пакруціць ногі. Ніякіх знакаў заказу, аднак, няма.

Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Ветэраны

Нарабілася цяпер ветэранаў так мно-
га, што цяжка разабрацца хто, дзе, і за-
што змагаўся. Ветэраны паўстання,
войсковы, якія змагаліся на розных
франтах з нямецкім захопнікам, мілі-
цыянеры, Убоўцы, АКаўцы, жаўнеры,
якія працавалі ў шахтах і рабочых ба-
тальёнах. Усе яны адбudoўвалі знішчу-
ную вайной дзяржаву. Была аб гэтым
у тэлебачанні праграма „Справа для рэ-
парцёра” рэд. Альжбеты Яваровіч і, мне
здаецца, што кожны свайго дамагаец-
ца справядліва.

Пажылія цяпер людзі, у канцы 40-х
і пачатку 50-х гадоў, будучы юнакам,
адбudoўвалі нашу краіну. Будавалі но-
выя прадпрыемствы, служачы ў брыгада-
дах „Служба Польшчы”. Мне, як 16-га-
дадому юнаку, прыйшлося будаваць
Новую Гуту імя Леніна (цяпер „Сэндзі-
міра”) у Кракаве. Стаялі мы ў 44 бры-
гадзе СП за вёскай Магілай над ракой

Віслай. Штодзённа ўзводамі ў чацвер-
ках ішлі мы на працу, спяваючы пера-
важна рускія песні. Запявайлам у нас
быў Сярожа са Спічкоў (прозвішча не
запамяталася). Было нас сем чалавек
з вёскі, былі таксама з Мора, Малынкі,
Подваркаў, Браньска і асабліва многа
з ваколіц Бельска-Падляшскага.

Па-моему, гэтых людзей трэба пры-
няць у рады ветэранаў. Яны ж не раз-
буралі, але дарма адбudoўвалі нашу
дзяржаву.

Другая справа, гэта пажарнікі-добра-
ахвотнікі. Яны, нягледзячы на палітыч-
ныя адносіны ў нашай дзяржаве, ба-
нілі ад агню і дзяржаўную, і прыватную
маёмасць, нярэдка плацячы пры гэтым
свайм жыщём.

Былы прэм'ер РП Вальдэмар Паўляк
абяцаў пажарнікам-дабравольцам, якія
да 1953 года былі членамі пажарных ка-
манд, што будуць яны прыняты ў рады
ветэранаў. Адышоў з пасады В. Паўляк
і справа заціхла.

Мікалай Лук'янюк

Адпачынак з каўбаскамі

У час найдаўжэйшага ўік-энда года,
(які працягваўся з пятніцы 27 красаві-
ка па нядзельню 6 мая) увесь працоўны
і беспрацоўны народ кінуўся адпачы-
ваць. Многія беласточане ўжо першага
дня падаліся ў вёску. Тыя, якім не па-
шанцавала апыненца за горадам, „з’яз-
джалі” ў размовах, у якіх талковалася
пра неабходнасць адпачынку на све-
жым паветры. Вінавата мода, ці проста
інтуіцыя? Бо сапраўды, надвор’е пера-
сягнула ўсякія спадзяванні. Уесь ты-
дзень панавала цеплыня як пад заказ.

Было 3 Мая — Свята канстытуцыі.
У Багушах — вёсцы ў пяці кіламетрах
ад Саколкі ўсе адпачывалі. На вуліцы
зрэдку сустрэкаліся адно гарадскія ўну-
кі, якія без мэты туды-сюды круцілі
„гурскім” веласіпедамі. Старэйшыя ву-

зілі рыбу ля сажалак або адпачывалі
у цяні квітнеючых вішні і сліў. Вяскоў-
цаў трэба было шукаць па хатах, бо
і яны адпачывалі ля тэлевізараў. Іншыя
паехалі ў Саколку ў касцёл.

Стыль жыцця, пры садзяені гарад-
скіх свяякоў, памяняўся. Яшчэ некалькі
гадоў таму 1 Мая і 3 Мая вяскоўцы, дзе
ні глянь, садзілі бульбу, палолі трускал-
кі, растрасалі гной. Зараз, выпадае свят-
каўская, найлепш ля ражна са смажаны-
мі каўбаскамі, прывезенымі з горада.
(гак)

Запрашэнне на „Беларускі вечар”

Чытайце незалежную беларускую
газету ў Амэрыцы!

Газета выхадзіць штогодзічна на 12-ці бачынах

і каштует 30 доляў. лягутускаю почтую...

Belarusian Digest
Беларускі Дайджэст

1086 Forest Hill, SE
Grand Rapids, MI 49546-3616

Mr. Nikolas Prusky, Publisher & Editor
Мікалай Прускі, Выдавец і Рэдактар

Tel: 616.942.0108 • Fax: 616.942.6364

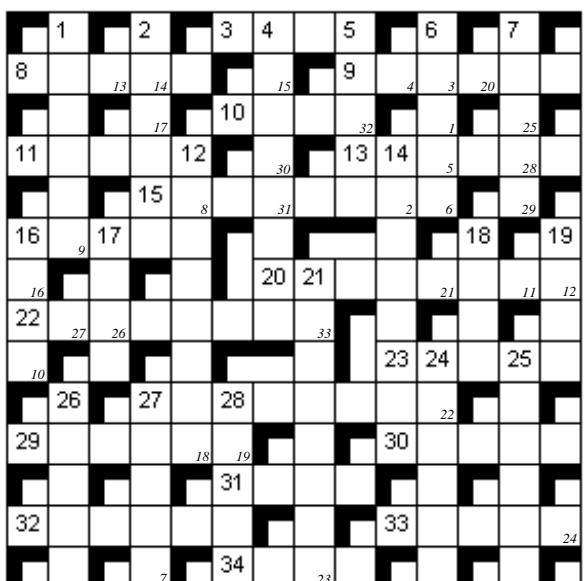
4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10 (kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Europa — 96,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Od-
dział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.
4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10 (kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Europa — 96,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka — 5,30 (68,90), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,90 (76,70), Australia — 7,70 (100,00). Wpłaty przy

Ніўка

Мал. Яўгена ЦАРКОВА („Вожык”)

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. сацыяліст-рэвалюцыянер, 8. Мікола, украінскі паэт (1904-83), 9. крайняя дошка, 10. сатырычнае адлюстраванне ў карыкатурным выглядзе, 11. афіцыяльная стаўцца Балівіі, 13. прыправа з высушанай кары некаторых трапічных раслін, 15. лінія, якая адлюстроўвае адъябатычныя працэс, 16. Сымон, беларускі філософ эпохі Адраджэння (1530-1593), 20. кіраўнічка гаспадаркі ў пансім маёнтку, 22. паўднёваамерыканскі грызун (*Hydrochoerus hydrochaeris*), 23. Заір, беларускі скульптар (1908-95), 27. англійскі горад між Лідс і Блэкберн, 29. Уладзіслаў, збіральнік беларускага фальклору (1868-1916), 30. заўзятасць, моцнае захапленне, 31. Ахмед, албанскі кароль (1895-1961), 32. опера Вердзі, 33. кайданы, 34. парыжская рака.

Вертыкальна: 1. стаўцца Мазамбіка,

2. Джордж, англійскі паэт (1788-1824), 4. выплаўляе сталь, 5. цэбрык з ручкай, 6. мінеральная фарба жоўтага або чырвонага колеру, 7. колер шэрсці ў жывёл, 12. стаўцца Шатландыі, 14. Рычард, англійскі кінарэжысёр (нар. у 1923 г.), 16. кулачны бой на рынгу, 17. будынак для пажарных машын, 18. задушлівы туман змяшаны з гарадскім дымам, 19. асобны здымак на фотаплёнцы, 21. старажытны гарод-дзяржава ў Паўночнай Афрыцы, разбураны рымлянамі ў 146 годзе да н.э., 24. зневажальная насмешкі або паводзіны (мн. лік), 25. назва некаторых мясцовых адміністрацыйных устаноў, 26. пасудзіна для вады, 27. Васіль, беларускі пісьменнік (нар. у 1924 г.), 28. месца на пустыні з вадой і расліннасцю.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 14 нумара

Гарызантальна: сабака, ланцуг, забава, нага, Леда, Ландандэры, Тува, Даека, дзічка, гарпун, магній.

Вертыкальна: Савона, каза, лава, Уганда, Багдановіч, галава, Лерыда, туляга, кадмій, Дзун, Кама.

Рашэнне: **Лявонцій Карповіч.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Вользе Дземяновіч** з Варшавы і **Казіміру Радошку** са Свебадзіцаў.

Усё на продаж

Люблю чытаць аўб'явы. У кожнай такой кароценькай (бо кожнае ж слова каштуе!) інфармацыі столькі ўсяго — і радасці, што чагосяці лішняга пазбываешся, і чаго людзі хочуць, і што ім трэба для шчасця. А прапануеца ўсё. У большых аўб'явах, ад фірмаў — усё і для жыцця (здароўя, красы, навукі, дому, жыцця і смерці), ды больш мяне краянаюць маленькія „Прыватныя аўвесткі”. Хвалюочыя „шшукаю працу”, а зраблю ўсё, так мяне да ручкі давялі, цераз „прадам хату” да „прадам уласную нырку”. Канапу, камп'ютэр, дылі, дзіцячае адзенне, шлюбную французскую сукенку, аўтамабіль, камбайн, пародзістых злосных сабак... Часам трапляюцца памылкі ў тэксле, з віны наборшчыцы ў Бюро аўб'яў. Прадае вось хтосьці пральку „z wytuzynaczką” — славутую старасвецкую „Франю”; ды што ж яна вырэзывае? А для чаго ці на каго мае быць нейкае „электрычнае крэслэ”? А што разумець можа пад нейкім VHS? Тоё той разумее, каму гэта трэба, хто гэлага шукае. Новенькае, мала ўжыванае, паношанае... Зусім як новае. На штуці, на кілаграмы, у частках. Шукаюць нават разбітыя легкавушак, вядома, не ў музей тэхнікі. Ужо ў штодзёнках, папраўдзе, няма чаго чытаць апрач гэтих аўб'яў (хоць, гэта, на маю думку, крыху папахвае мазахізмам). Але газеты на гэтым шмат зарабляюць. Мала сказаць „шмат”! Гэта сумы, за якія могуць нейкія „кур'еры” купіць пляц у старажытных месцах ў цэнтры горада ды пабудаваць хмарачос, не лічачыся з архітэктурай суседніх гістарычных будынкаў. Значыць, гарадскому архітэктуру трэба было даць у лапу, мо і шмат каму яшчэ. Дарэчы, гарадскую прыбіральню таксама тамака паставілі, яшчэ бліжэй святога месца. Што ж, некоторыя ка-

жуць, што і тое неабходнае (для цела) месца, і бульваркі, дзе на тых свабодных ад рэкламы старонках адно кроў, распушта ды розная іншая агіда (бо нічога, быццам, больш чытача не распальвае), блізкія сабе па духу. І за справу ў адхожцы столькі ж заплаціш, са скарыстаннем шматка туалетнай паперы, як і за цэлую свежую газету!

Учора вельмі мяне зацікавіла аўб'ява: „Прадам 3-месны надмагільны помнік, ужываны”. У мяне аж дрыжыкі па спіне забегалі: а хто ж гэта прадае? Ці не той (або ўсе тыя троє!), якія там пад тым помнікам ляжаць? Што ім цяпер нейкія помнікі! Ды нашто ім гроши? А калі не яны, дык хто? Мо той чацвёрты, якому пад тым помнікам месца не хопіць, дык абсталяваў ўсёй радзіне больш дабротны пасляжыццёвы дом? Даражэйшы, прыгажэйшы, больш выгадны?! А мо ў іншым месцы ўсе абсталоюцца, у лепшай кампаніі? Мо бацькі ці дзяды бяднейшыя былі, а патомак з „тых новых”? Неяк жахліва гэта... А можа ён проста ўкраў той аграмадны помнік, звалок з могільніка, а цяпер трывае, здзёршы залачоныя літары з шаноўных імён ды дат, той скарб на падворку, і чакае пакупнікі? Я гатовы ўжо быў яму пазваніць, папыташца, ды падаў ён нумар сотовага тэлефона, то ж задорага было б! Я б, пэўна, пару добрых хвілін яго трывожыў сваімі цікаўнымі пытаннямі, а, вядома, не купіў бы той помнік ні сабе, ні сабе з Агатай, ні з дакладкай яшчэ якога іншага экспаната.

Так я з такой думкай і сяджу ў хаце, склаўшы пакамечаную газету. А можа і мне даць у яе аўб'яву? Не так яно і добра, а з людзьмі пагаворыш... Ды няма ў мяне лішнага ні „электрычнага крэслэ”, ні шлюбной французской сукенкі...

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Гэта скандал! — кричыць, аглядаючы здымкі. — На ваших здымках выглядаю старэйшай на дзесяць гадоў, чым у сапраўднасці...

— Гэта прада, але можа гэта і лепш для вас. За дзесяць гадоў вам не трэба будзе ні здымак, ні вырабляць новы пашпарт.

* * *

У адваката:

— Мая дачка прыгожая, але дурная, як бот. На маё вялікае здзіўленне, заўважыла я, што ад нядаўна прыносіць яна з працы ўзнагароды і прэміі. Ці не думаеце, што трэба тут будзе брацца за нейкія юрыдычныя дзеянні?

— Так. Неўзабаве такія юрыдычныя дзеянні распачне жонка дырэктора вашай дачкі.

* * *

Дырэктар з сакратаркаю паехалі ў камандзіроўку. У гасцініцы не было ўжо асобных пакояў і яны ўзялі адзін пакой з асобнымі ложкамі. Апоўначы сакратарка адзываецца да дырэктара:

— Тут вельмі холадна. Ці не маглі бы зачыніць акно?

— А ці вы не хацелі б крыху палрыкідацца маёй жонкай?

— З ахвотаю! — радасна адказала сакратарка.

— Тады сама зачыніць тое праклятае акно!

* * *

Да загадчыка бальніцы прыходзіць інспектар паліцыі:

— Ходзяць чуткі, што ў вашай бальніцы часта паміраюць жанчыны.

— Ой, не! Завяраю вас, што пол не адигравае ў нас ніякай ролі.